

ATORIJUM OKREGU SZKOLN
BRZESKIEGO

Maj—Czerwiec
1933 r.

*dos. S. Szyprowski
Kosikow
Szyprowski Inst. Krynki*

**CENTRALNA BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA
(Dąbrowskiego 8)
otwarta w godzinach od 16 do 20.**

T R E Ś Ć :

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

Pozycja	Strona
40. Rozporz. o komisjach dyscyplinarnych dla nauczycieli	143
41. Koszta przemieszczenia funkcyj. w stanie spoczynku	155
42. Fundusz pracy	160
43. Zakupy zagraniczne	160
44. Czynsze za mieszkania	164
45. Polski Komitet Normalizacyjny	164
46. Egzaminy na nauczycieli szkół średnich	166
47. Zwrot opłat szkolnych	166
48. Wydobywanie dokumentów z Z. S. S. R.	167
49. Korespondencje z urzędami zagranicznymi	169
50. Kolonie letnie	170
51. Ulgi kolejowe dla młodzieży szkół zawod. dokszt.	175
52. Budynki szkolne na kolonie letnie	176
53. Zaliczenie służby zaborczej do emerytury	176
54. Pomoc dzieciom polskim w Niemczech	180
55. Oświata i wychowanie	180
56. Wycieczki szkolne	181
57. Ruch służbowy	182
58. Skład Okręgowej Komisji Dyscypl. dla nauczycieli	188

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Nowe metody dydaktyczne a nowy typ psychiczny nauczyciela — S. Skwarczyński	190
Ognisko Metodyczne Przyrodoznawstwa w Brześciu n. B. Budowa i życie zwierzęcia wyższego na przykładzie ryby	196
Uprawa morw i jedwabnictwo	212
Z wydawnictw	215
Z czasopism	222
Komunikaty	224

Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego przyjmuje interesantów
w poniedziałki, środy i piątki od godz. 12^{1/2} do 14-ej.

40.

MINISTER

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

R O Z P O R Z A D Z E N I E

z dnia 20 stycznia 1933 r.

wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach
*discyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko
nauczycielom.*

Na podstawie art. 81, 82 i 83 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r.
o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia
9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) zarządza
się co następuje:

R o z d z i a ł I.

KOMISJE DISCYPLINARNE. RZECZNICZY DISCYPLINARNI.
OBRONA.*Skład i właściwość komisyj dyscyplinarnych.*

§ 1. Każda komisja dyscyplinarna składa się z przewodni-
czącego, jego zastępców i członków, powoływanych i odwoły-
wanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Pu-
blicznego. Przewodniczącego i jego zastępców powołuje Mini-
ster z grona podwładnych mu urzędników i nauczycieli — człon-
ków zaś z pośród tychże osób (jak również z pośród obywateli,
zamieszkałych w miejscu urzędowania komisji dyscyplinarnej.

§ 2. Pierwszą instancją orzekającą w sprawach dyscypli-
narnych są:

1) okręgowe komisje dyscyplinarne przy władzach, podle-
gających bezpośrednio Ministrowi dla nauczycieli szkół tym
władzom podległych, albo których sprawy dyscyplinarne prze-
kazano w myśl art. 80 ust. 3 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o
stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia
9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873),

2) komisja dyscyplinarna przy Ministrze dla nauczycieli szkół podległych bezpośrednio Ministrowi.

Drugą instancją dla spraw dyscyplinarnych jest odwoławcza komisja dyscyplinarna przy Ministrze.

§ 3. Właściwość komisji zależy od miejsca pełnienia służby w chwili wdrożenia przeciw nauczycielowi postępowania dyscyplinarnego, również wtedy, gdy chodzi o przewinienie służbowe w czasie pełnienia obowiązków w innym dziale zarządu państwowego, lub w czasie podlegania innym przepisom służbowym, o ile stosunek służbowy miał charakter publiczno-prawny. W tych przypadkach należy przewinienie oceniać przede wszystkim według tych przepisów służbowych, którym obwiniony podlega w chwili popełnienia czynu, albo dopuszczenia się zaniedbania, lub zaniechania, sprzeciwiającego się jego obowiązkowi.

W razie współobwinienia o naruszenie obowiązków służbowych kilku nauczycieli, którzy podlegają właściwości różnych okręgowych komisji dyscyplinarnych — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji, wyznaczonej przez Ministra, a w wypadkach współobwinienia o naruszenie obowiązków kilku nauczycieli, z których jedni podlegają okręgowej komisji dyscyplinarnej, inni zaś komisji dyscyplinarnej przy Ministrze — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Jeżeli okręgowa komisja dyscyplinarna nie rozporządza chwilowo ilością członków, potrzebną do utworzenia kompletu orzekającego lub jeżeli warunki lokalne ze względu na interes służby wymagają wyjęcia sprawy z pod rozpoznania terytorjalnie właściwej komisji, Minister przekazuje sprawę innej okręgowej komisji dyscyplinarnej lub komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Spory o właściwość rozstrzyga Minister.

§ 4. Komisje dyscyplinarne obradują, postanawiają i orzekają w kompletach orzekających, złożonych z przewodniczącego komisji, lub jego zastępcy i dwóch członków, z których jeden powinien być nauczycielem tej samej kategorii szkół, do których należy nauczyciel, odpowiadający dyscyplinarnie przed danym kompletem.

Jeżeli do odpowiedzialności dyscyplinarnej jest pociągnięty duchowny nauczyciel religji, a w skład właściwej komisji dyscyplinarnej nie wchodzi duchowny tegoż wyznania, Minister, względnie władza podległa bezpośrednio Ministrowi, przy której czynna jest komisja dyscyplinarna, powołuje specjalnie dla tego wypadku duchownego nauczyciela religji tego wyznania, jako jednego z członków kompletu orzekającego.

Skład kompletu orzekającego wyznacza przewodniczący komisji z pośród członków komisji.

Obowiązki i prawa rzeczników dyscyplinarnych

§ 5. Obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego jest przy przeprowadzaniu postępowania dyscyplinarnego stać na straży dobra służby, ścisłego wykonywania obowiązków służbowych przez nauczycieli, oraz godności i powagi zajmowanego przez nich stanowiska służbowego.

Komisja dyscyplinarna wydaje każde postanowienie i orzeczenie nie inaczej jak po wysłuchaniu zdania rzecznika dyscyplinarnego; przy naradach i głosowaniu kompletu orzekającego rzecznik nie może być obecny.

Rzeczniczy dyscyplinarni, działając w ścisłej zależności od swych władz przełożonych, mają prawo i obowiązek:

- 1) uczestniczenia we wszystkich posiedzeniach komisji dyscyplinarnych;
- 2) stawiania w razie potrzeby wniosków o wezwanie świadków i biegłych i przeprowadzenie innych dowodów;
- 3) donoszenia władzy przełożonej o wszystkich przypadkach przewinień służbowych, które doszły do ich wiadomości w toku postępowania dyscyplinarnego;
- 4) brania udziału w dochodzeniach dyscyplinarnych na zlecenie władzy.

Rzecznika dyscyplinarnego przy komisji niższej instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji wyższej instancji; również rzecznika dyscyplinarnego wyższej instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji niższej instancji.

O zastępstwie decyduje Minister.

Utrata zdolności do pełnienia funkcji członka komisji dyscyplinarnej i rzecznika dyscyplinarnego.

§ 6. Gdy w stanowisku służbowym nauczycieli lub urzędników, powołanych na członków komisji dyscyplinarnej, lub wyznaczonych na rzeczników dyscyplinarnych i ich zastępców, zajdzie zmiana, wskutek której odpadają warunki do ich powołania, względnie wyznaczenia — tracą oni stanowisko rzecznika bądź członka komisji dyscyplinarnej.

W czasie trwania postępowania sądowo-karnego lub dyscyplinarnego, toczącego się przeciw nauczycielowi lub urzędnikowi, nie można powoływać go do żadnej czynności urzędowej w komisji dyscyplinarnej. Gdy postępowanie takie zakończy się uka-

raniem nauczyciela lub urzędnika, traci on stanowisko rzecznika dyscyplinarnego, bądź członka komisji dyscyplinarnej.

Nauczyciela lub urzędnika, karanego dyscyplinarnie, o ile nie zachodzi wypadek, przewidziany w § 24 ust. 5 — nie można powoływać na członka komisji dyscyplinarnej, ani wyznaczać go na rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcę.

W razie wszczęcia postępowania sądowo-karnego przeciwko członkowi komisji, powołanemu z grona obywateli, nie można powoływać go do żadnej czynności w komisji dyscyplinarnej, jak długo trwa to postępowanie, a w przypadku prawomocnego skazania takiego członka komisji przez sąd traci on swoje stanowisko i nie można go powoływać ponownie na członka komisji.

Obowiązki i prawa obrońcy. Obrońcy z urzędu.

§ 7. Obrońca ma obowiązek przytoczyć w obronie wszystkie okoliczności, które uważa w tym celu za konieczne i przydatne i zastosować przewidziane w rozporządzeniu niniejszem środki obrony. Jest on obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie poufne informacje, udzielone mu w związku z obroną.

Obrońcy winna władza udzielić urlopu, nieodpłatnie potrzebnego do spełnienia tych czynności.

O ile postępowanie dyscyplinarne toczy się poza siedzibą służbową funkcjonariusza, występującego w charakterze obrońcy, przysługuje mu prawo do zwrotu kosztów podróży i diet na tych samych zasadach, jak przy podróżach służbowych.

Na prośbę obwinionego lub na wniosek przewodniczącego komisji dyscyplinarnej władza, przy której jest czynna komisja dyscyplinarna, przydaje obwinionemu z grona podwładnych sobie urzędników lub nauczycieli obrońcę z urzędu, jeżeli obwiniony nie przybrał sobie obrońcy z wyboru.

Prośba o wyznaczenie obrońcy z urzędu winna być wniesiona bezpośrednio do władzy, przy której istnieje komisja dyscyplinarna najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy.

Funkcjonariuszowi wolno nie podjąć się obrony z wyjątkiem przypadku ustanowienia go obrońcą z urzędu. Nie wolno mu przyjmować wynagrodzenia za spełnianie czynności obrońcy.

Rozdział II.

POSTĘPOWANIE DISCYPLINARNE.

Obowiązek strzeżenia tajemnicy w postępowaniu dyscyplinarnem.

§ 8. Całe postępowanie dyscyplinarne powinno być otoczone jak najściślejszą tajemnicą.

Szczegółów z postępowania dyscyplinarnego nie wolno podawać do publicznej wiadomości.

Postanowienia i orzeczenia komisyj dyscyplinarnych można ogłaszać jedynie za zezwoleniem Ministra.

Wdrożenie postępowania. Dochodzenie.

§ 9. Władza służbowa, nie niższa jednak niż II instancji, lub przełożona władza wyższa, w razie dostrzeżenia lub otrzymania wiadomości o naruszeniu obowiązków służbowych przez podwładnego nauczyciela, po wstępnym zbadaniu sprawy, o ile dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego,—wdraża postępowanie dyscyplinarne, o czem zawiadamia nauczyciela.

§ 10. Jeżeli wstępne zbadanie sprawy nie dostarczyło materiału wystarczającego do sporządzenia wniosku o ukaranie, władza, po wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego, zarządza przeprowadzenie dochodzeń przez wyznaczonego w tym celu jednego, lub więcej podległych jej urzędników.

W każdym stadium dochodzeń władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, może je umorzyć.

O umorzeniu postępowania należy zawiadomić obwinionego.

Prowadzący dochodzenie przesłuchuje świadków, a w razie potrzeby biegłych i bada wszystkie okoliczności, potrzebne do wyjaśnienia sprawy, jako też zbiera środki dowodowe.

Prowadzący dochodzenie przy przesłuchaniu świadków uprzedza, że złożenie fałszywego zeznania jest przestępstwem, zagrożonem karą, przewidzianą w kodeksie karnym.

Prowadzący docodeznie sporządza z przebiegu przesłuchania protokół, zawierający dokładne oznaczenie miejsca i czasu przesłuchania, imię i nazwisko świadka lub biegłego, jego zeznania i oświadczenia z możliwą dokładnością, oraz stwierdzenie, że świadka lub biegłego uprzedzono o grożącej mu odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania. Protokół podpisuje prowadzący dochodzenie i świadek (biegły). Przed podpisaniem protokołu należy go odczytać zeznającemu i zaznaczyć to w protokóle.

Prowadzący dochodzenie może się zwrócić o współdziałanie w dochodzeniach do władz administracyjnych i organów policyjnych.

Prowadzący dochodzenie winien dać obwinionemu zarówno w czasie dochodzeń, jak i po ich zakończeniu, sposobność wypowiedzenia się tak co do wszystkich punktów obwinienia, jak również co do wyniku dochodzeń, jednakże odmowa, lub fizyczna niemożność wypowiedzenia się ze strony obwinionego nie wstrzymuje dochodzeń.

Prowadzący dochodzenia nie może zasiadać w komplecie orzekającym, pełnić funkcję obrońcy, lub być powołanym do innej czynności w postępowaniu dyscyplinarnym. Pozatem podlega on postanowieniom § 6.

§ 11. Wynik dochodzeń otrzymuje w drodze służbowej władza, przy której istnieje właściwa komisja dyscyplinarna. Władza ta, po ewentualnem uzupełnieniu dochodzeń, zarządza przez rzecznika dyscyplinarnego przygotowanie wniosku o ukaranie — jeśli dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego, w przeciwnym razie władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, umarza je i zawładamia o tem obwinionego.

§ 12. Jeżeli naruszenie obowiązku służbowego posiada cechy czynu karalnego, ściganego z urzędu w drodze sądowej, władza, nie niższa niż II instancji, czyni doniesienie karne i jeżeli uważa, że wyniki dochodzeń nie są uzależnione od wyników postępowania sądowo-karnego — prowadzi postępowanie dyscyplinarne wedle postanowień § 9—11. W przeciwnym razie zawiesza to postępowanie najdalej do prawomocnego ukończenia postępowania sądowo-karnego.

Wniesienie oskarżenia.

§ 13. Rzecznik dyscyplinarny sporządza wniosek o ukaranie i przesyła go wraz z aktami przewodniczącemu komisji dyscyplinarnej.

Wniosek o ukaranie winien zawierać:

- a) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową oraz inne dane osobowe obwinionego,
- b) dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia, oraz powołanie naruszonego tym czynem przepisu,
- c) wymienienie proponowanej kary dyscyplinarnej,
- d) uzasadnienie.

Wniosek w razie potrzeby winien zawierać wykaz świadków i biegłych, których wezwania na rozprawę żąda rzecznik dyscyplinarny, oraz wskazywać inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie dyscyplinarnej rzecznik uważa za niezbędne.

§ 14. Jeżeli przewodniczący komisji dyscyplinarnej uzna potrzebę przeprowadzenia dochodzenia dodatkowego, wówczas przedstawi sprawę na posiedzeniu komisji bez udziału stron. Komisja dyscyplinarna może zwrócić się do władzy, przy której jest czynna, o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

Komisja dyscyplinarna może tylko wtedy zawiesić swoje postępowanie do czasu zakończenia prawomocnego postępowania sądowo-karnego, — jeżeli orzeczenie komisji dyscyplinarnej jest ściśle uzależnione od wyroku sądu karnego.

W razie cofnięcia przez rzecznika wniosku o ukaranie przed rozpoczęciem rozprawy dyscyplinarnej — przewodniczący komisji przesyła akta sprawy władzy, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, w celu umorzenia postępowania dyscyplinarnego i zawiadomienia o tem obwinionego.

Rozprawa dyscyplinarna.

§ 15. Przewodniczący komisji dyscyplinarnej wyznacza dzień rozprawy dyscyplinarnej wzywa obwinionego z równoczesnym doręczeniem mu odpisu wniosku rzecznika o ukaranie, oraz udziela mu do wiadomości listę członków komisji. Równocześnie zawiadamia o dniu rozprawy dyscyplinarnej rzecznika dyscyplinarnego i ewentualnie obrońcę.

Komisja dyscyplinarna może, a w przypadkach wskazanych w § 13 ust. 3 winna wezwać do rozprawy dyscyplinarnej także świadków i biegłych.

Pomiędzy doręczeniem wniosku rzecznika obwinionemu, a terminem rozprawy powinno upłynąć co najmniej 14 dni.

§ 16. Po otrzymaniu wezwania na rozprawę obwiniony i jego obrońca mają prawo, z wyjątkiem ostatnich trzech dni przed rozprawą dyscyplinarną, przeglądać akta sprawy i czynienia z nich odpisów oraz mogą, najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy, wnieść do komisji dyscyplinarnej o wezwanie na rozprawę innych osób oraz sprowadzenie innych dowodów prócz wskazanych przez rzecznika dyscyplinarnego.

§ 17. Rozprawę dyscyplinarną należy w miarę możliwości przeprowadzić w jednym ciągu, z uwzględnieniem koniecznych przerw, można jednak uchwalić kompletu z ważnych powodów rozprawę odroczyć.

Rozprawa dyscyplinarna odbywa się wyłącznie przy udziale osób niniejszym rozporządzeniem uprawnionych do udziału w sprawie.

W przypadku niestawiennictwa obwinionego rozprawa dyscyplinarna może być przeprowadzona bez udziału obwinionego.

§ 18. Rozprawą kieruje przewodniczący, który przestrzega porządku wyjaśnień, replik, uwag, oraz czuwa nad formalnym i rzeczowym biegiem postępowania.

Rozprawę dyscyplinarną rozpoczyna się odczytaniem wniosku o ukaranie, poczem następuje przesłuchanie obwinionego,

wezwanych świadków i biegłych, oraz w miarę potrzeby odczytanie protokółów dochodzeń, jak również innych ważniejszych dla sprawy akt i dokumentów.

Obwinionemu i jego obrońcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu służy prawo wypowiedzenia się co do poszczególnych środków dowodowych i odwodowych, i stawiania pytań świadkom i biegłym za zezwoleniem przewodniczącego.

Przewodniczący kompletu uprzedza świadków, że złożenie fałszywego zeznania przed komisją dyscyplinarną jest przestępstwem, zagrożonym karą w kodeksie karnym.

Po zamknięciu postępowania dowodowego następują wywody i wnioski rzecznika dyscyplinarnego, tudzież obwinionego i jego obrońcy.

Obwinionemu w każdym przypadku służy ostatni głos.

Orzeczenie.

§ 19. Komisja dyscyplinarna może przy rozstrzyganiu sprawy opierać się tylko na tych faktach i okolicznościach, które ujawniono na rozprawie dyscyplinarnej i na ich podstawie wydaje orzeczenie według swego przekonania.

Komisja dyscyplinarna wydaje orzeczenie, w którym albo uwalnia nauczyciela od zarzutu popełnienia występku służbowego, albo uznaje go winnym. W tym ostatnim przypadku komisja dyscyplinarna orzeka karę dyscyplinarną.

§ 20. Narada i głosowanie kompletu orzekającego odbywają się bez udziału stron.

Sentencję orzeczenia, zawierającą dane wymienione w § 19 ustęp 2, sporządza na piśmie, które podpisują przewodniczący i członkowie kompletu.

Sentencję tę ogłasza stronom przewodniczący zaraz po naradzie i głosowaniu.

Odpis orzeczenia, które powinno być przygotowane w ciągu dni 7 po ogłoszeniu sentencji, doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Orzeczenie powinno zawierać:

- a) oznaczenie komisji, która je wydała,
- b) nazwiska przewodniczącego, członków kompletu orzekającego, protokółanta i rzecznika dyscyplinarnego,
- c) datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia,
- d) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową obwinionego,
- e) przedmiot obwinienia,

- f) sentencję orzeczenia,
- g) uzasadnienie orzeczenia.

Orzeczenie podpisują przewodniczący (kompletu) orzekającego i protokółant.

Z przebiegu rozprawy dyscyplinarnej sporządza się protokół, w którym zapisać należy datę, miejsce rozprawy, nazwiska przewodniczącego i członków kompletu orzekającego, oraz protokółanta, stron i obrońcy, oraz dokładne streszczenie przebiegu rozprawy.

Protokół podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokółant.

Odwołanie.

§ 21. Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji przysługuje prawo wniesienia odwołania w ciągu 14 dni po dniu doręczenia odpisu orzeczenia — na ręce przewodniczącego komisji dyscyplinarnej, który je bezzwłocznie przesyła wraz z właściwymi aktami do odwoławczej komisji dyscyplinarnej.

Odwołanie odracza wykonanie orzeczenia.

Odwołanie może dotyczyć całości orzeczenia lub jego części.

Odwołanie od orzeczenia w przedmiocie winy uważa się za zwrócone także przeciwko orzeczeniu o karze.

Rzecznik dyscyplinarny i obwiniony mogą cofnąć odwołanie do chwili rozpoczęcia rozprawy w komisji odwoławczej.

§ 22. Komisja odwoławcza wydaje postanowienia w przypadkach:

- 1) gdy odwołanie jest spóźnione, lub wniesione przez osobę nieuprawnioną,
- 2) gdy uzna za potrzebne uzupełnienie dochodzeń.

W pierwszym przypadku komisja odwoławcza odrzuca odwołanie, a w drugim odnosi się do władzy o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

We wszystkich innych przypadkach komisja odwoławcza przeprowadza rozprawę dyscyplinarną i wydaje orzeczenie, stosując analogiczne postanowienia o rozprawie dyscyplinarnej i orzekaniu w pierwszej instancji.

Umorzenie postępowania w razie śmierci obwinionego. Postępowanie dyscyplinarne w razie rozwiązania stosunku służbowego.

§ 23. Wskutek śmierci obwinionego postępowanie dyscyplinarne bez względu na stadium, w którym się znajduje, podlega umorzeniu, winno być jednak przeprowadzone na żądanie

małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa zmarłego.

Rozwiązanie stosunku służbowego nie powoduje umorzenia postępowania dyscyplinarnego.

Wykonanie orzeczenia.

§ 24. Orzeczenia komisyj dyscyplinarnych, wydane w pierwszej instancji, a nie zaskarżone w terminie przepisany, stają się prawomocne z upływem tego terminu, orzeczenia zaś odwoławczych komisyj dyscyplinarnych — niezwłocznie po ogłoszeniu sentencji.

Prawomocne orzeczenia dyscyplinarne podlegają wykonaniu przez właściwe władze.

W tym celu przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła władzy, przy której istnieje komisja, odpis orzeczenia dyscyplinarnego wraz z aktami, stwierdzając prawomocność orzeczenia.

Odpis orzeczenia dyscyplinarnego dołącza się do akt osobowych, a karę dyscyplinarną wpisuje się do wykazu służbowego.

Po upływie 5 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego z wyjątkiem orzeczeń, skazujących na kary dyscyplinarne, przewidziane w art. 73 p. 7, 8, lub 9 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wymań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) Minister, na prośbę skazanego, jeśli tenże w ciągu tego okresu nie był ponownie karany dyscyplinarnie, może zarządzić sporządzenie dla skazanego nowego wykazu służbowego, z opuszczeniem wzmianki o karze dyscyplinarnej oraz wyłącznie odpisu orzeczenia dyscyplinarnego z akt osobowych.

Wznowienie.

§ 25. Na prośbę nauczyciela, skazanego prawomocnie na karę dyscyplinarną, lub w razie jego śmierci na prośbę małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa, można wznowić postępowanie nawet po wykonaniu kary, o ile osoby te przedstawią takie nowe fakty i środki dowodowe, niezmane w poprzednim postępowaniu, które same przez się, lub w związku z faktami poprzednio ustalonymi i dowodami poprzednie zebranymi, mogą spowodować uwolnienie od zarzutu, albo orzeczenie kary łagodniejszej.

Na wniosek rzecznika dyscyplinarnego może nastąpić wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwi

nionego, gdy wyjdzie najaw, że umorzenie sprawy albo wydanie orzeczenia nastąpiło pod wpływem fałszywego zeznania świadka lub biegłego, sfałszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego, albo przekupstwa.

Prośbę, względnie wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego wnosić należy do odwoławczej komisji dyscyplinarnej, która rozstrzyga o wznowieniu.

Prośbę o wznowienie postępowania dyscyplinarnego w myśl ust. 1 należy wnosić w ciągu 30 dni od dnia, w którym funkcjonariusz, a w razie jego śmierci — osoby, wymienione w ustępie pierwszym — powzięły wiadomość o przyczynie uzasadniającej wznowienie.

W razie dopuszczenia wznowienia postępowania dyscyplinarnego władza może wstrzymać wykonanie kary.

Wznowione postępowanie dyscyplinarne toczy się przed komisją dyscyplinarną I instancji, która w razie potrzeby może spowodować uzupełnienie, lub przeprowadzenie nowych dochodzeń, poczem przekazuje sprawę do rozprawy dyscyplinarnej.

Powołanemi do rozstrzygania o wznowieniu (ustęp 3) i przeprowadzenia wznowionego postępowania (ustęp 6) są komisje właściwe w myśl § 2 i 3 w chwili wniesienia prośby, względnie wniosku o wznowienie.

Jeżeli nauczyciela, na którego korzyść wznowione zostało postępowanie dyscyplinarne, uznano winnym ponownie, nie można orzec kary surowszej od nałożonej poprzednio.

O ile wskutek wznowienia postępowania dyscyplinarnego uwolniono nauczyciela, albo nałożono na niego łagodniejszą karę dyscyplinarną — Skarb Państwa obowiązany jest zwrócić mu lub w razie jego śmierci, członkom jego rodziny, uprawnionym do zaopatrzenia wdowiego, lub sierociego, to, co nauczyciel, lub wymienieni członkowie rodziny wskutek poprzedniego skazania stracili z dochodów służbowych lub zaopatrzenia.

Doręczenia, terminy.

§ 26. Wszelkie doręczenia, które mają nastąpić według rozporządzenia niniejszego, są ważne i powodują bieg terminów, o ile skutecznie są do rąk własnych obwinionego, dorosłego domownika, bądź obrońcy, tudzież do rąk rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcy.

O ile doręczenie nie może być dokonane do rąk obwinionego, dorosłego domownika lub obrońcy, to za doręczenie uważa się złożenie pisma u władzy służbowej obwinionego.

Bieg terminu rozpoczyna się z dniem następnym po doręczeniu. Niedziela i dni świąteczne nie wstrzymują ani rozpoczę-

cia, ani biegu terminu. O ile koniec terminu przypada na niedzielę, lub dzień świąteczny, kończy się termin następnego dnia poprzedniego.

Dzień nadania zażalenia i odwołania na pocztę uważa się za dzień ich wniesienia.

Zażalenia i odwołania wnosi się do tej komisji dyscyplinarnej, która wydała decyzję w I instancji.

Przywrócenie terminu.

§ 27. W razie uchybienia terminu do wniesienia zażalenia lub odwołania — instancja odwoławcza może na prośbę obwiniętego przywrócić termin, o ile obwinięty wykaże, że niezależnie od jego woli i winy okoliczności nie pozwoliły mu dotrzymać terminu.

Prośbę o przywrócenie terminu z równoczesnym złożeniem odwołania lub zażalenia wnosić należy do właściwej komisji I instancji, która przesyła ją z wnioskiem rzecznika dyscyplinarnej do komisji odwoławczej.

Koszty postępowania dyscyplinarnego.

§ 28. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie uwolnienia obwiniętego — Skarb Państwa, a w przypadku prawomocnego nałożenia kary dyscyplinarnej — skazany.

Wydatki w toku postępowania wykląda władza, przed którą toczy się postępowanie, a wydatki w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną — władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna.

Do kosztów postępowania należą:

- a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism,
- b) należności świadków i biegłych,
- c) koszty podróży i diety obrońcy.

Decyzję o obowiązku zwrotu kosztów postępowania i ich wysokości wydaje po uprawomocnieniu się orzeczenia skazującego władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna I instancji.

Władza może w przypadkach wyjątkowych uwolnić skazanego w całości, lub w części od zwrotu kosztów, jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego, lub najbliższej rodziny, będącej na jego utrzymaniu lub rozłożyć spłatę na raty.

Przeciwko decyzjom, wydanym w myśl ust. 4 i 5 przez władzę podlegającą bezpośrednio Ministrowi, przysługujące nauczycielowi prawo wniesienia zażalenia do Ministra.

Koszty postępowania dyscyplinarnego ulegają ściągnięciu w trybie administracyjnym.

Obwinionemu, którego uwolniono od winy i kary, zwrócić należy koszty podróży na rozprawę dyscyplinarną.

Rozdział III.

POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE.

§ 29. W postępowaniu dyscyplinarnem winny być w uzupełnieniu postanowień niniejszego rozporządzenia analogicznie stosowane postanowienia, objęte kodeksem postępowania karnego (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 83, poz. 725) w art. 41 § 1 i 2, art. 42, art. 43, art. 44, art. 45 § 1, art. 46, art. 59, art. 92, art. 98 — 99, art. 101, art. 103 — 104, art. 106 — 107, art. 108, art. 110 — 114, art. 116, art. 117 § 2, art. 124 — 126, art. 132, art. 134 — 138, art. 140, art. 304 — 308, art. 310 — 311, art. 315, art. 330, art. 331 § 1, art. 336 — 338, art. 342, art. 348 — 353, art. 359, art. 361 — 363, art. 364 § 1, art. 365 — 366, art. 373 — 374, art. 376, art. 379, art. 497, art. 499, art. 500 pkt. a) i b), art. 501 pkt. a), b), d), art. 588 § 1, 2, 3, 4, oraz art. 141 z tą zmianą, że do biegłych i tłumaczy winny być stosowane w miejsce postanowień, wymienionych w § 1 tegoż artykułu, postanowienia artykułów 98, 107, 116 i 117 § 2.

§ 30 Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: A. PRYSTOR

Minister Wyznań Religijnych

i Oświecenia Publicznego: J. JĘDRZEJEWICZ

41.

Ministerstwo Skarbu

L. Dz. I. 2371/33, dn. 26.IV.33

Zwrot kosztów przesiedlenia funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, przeniesionych w stan spoczynku.

W myśl art. 21 ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 42 z 1931 r., poz. 380) funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbowego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska według przepisów, normujących sprawę należności

za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. o należnościach za podróże służbowe (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 71, poz. 651) funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym w razie przeniesienia z urzędu na inne miejsce służbowe służy prawo do diet, zwrotu kosztów przejazdu oraz przewozu urządzenia domowego (§ 2 p. III). W ten sposób wskazane rozporządzenie rozróżnia zwrot kosztów i diety, a ponieważ ustawa emerytalna zarówno w art. 21 jak i w art. 77 zapewnia funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, przeniesionym w stan spoczynku, tudzież wdowom i sierotom po tych osobach jedynie zwrot kosztów przesiedlenia, nie wspominając nic o dietach, nie ulega wątpliwości, że na mocy rzeczonych przepisów ustawy emerytalnej żadne diety nie mogą być wypłacane (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. Rej. 195/29 w sprawie Komorka w Zbiorze Wyroków t. VIII Nr. 317. A).

Przez koszty przesiedlenia w pojęciu art. 21 i 77 ustawy emerytalnej rozumieć należy wszystkie koszty, związane z dokonaniem przesiedlenia, których zwrot jest zapewniony funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym w służbie czynnej, przenoszonym z urzędu do innej miejscowości, a więc zarówno koszty przejazdu funkcjonariusza, czy też wojskowego, jego żony i dzieci (pod warunkami określonymi poniżej w ust. 4), oraz koszty przejazdu dla jednej osoby ze służby (§ 2 p. III-2 rozporządzenia z dnia 17 września 1927 r.), jak i koszty przewozu koleją lub statkiem urządzenia domowego (§ 2 p. III — 3 oraz § 19 ust. 2 tegoż rozporządzenia).

Oprócz tego przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, podobnie jak i funkcjonariusze oraz wojskowi w czynnej służbie, przeniesieni z urzędu do innej miejscowości, ma prawo do otrzymania ryczałtu na koszty dojazdu z miasta do dworca kolejowego (stacji autobusowej, przystani) i odjazdu (§ 15 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r.) oraz do otrzymania ryczałtu, przeznaczanego na pokrycie wszystkich innych wydatków, połączonych z przesiedleniem (§ 19 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia września 1927 r.), ryczałty te bowiem są traktowane przez wspomniane rozporządzenie Rady Ministrów wyraźnie jako zwrot kosztów.

Przy określaniu wysokości ryczałtu na zasadzie § 19 wskazanego rozporządzenia o tem, czy przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz lub wojskowy winien otrzymać ryczałt w wymiarze dla samotnego, czy też w wymiarze, jak dla otrzymujących dodatek ekonomiczny, decyduje okoliczność, czy dany funkcjonariusz lub wojskowy otrzymał dodatek ekonomiczny w

czynnej służbie przed przeniesieniem w stan spoczynku. Członków rodziny jednak, na których funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku, otrzymywał dodatek ekonomiczny w czynnej służbie uwzględnia się tylko, o ile w czasie przesiedlenia się członkowie ci nie utracili, wskutek zasłanych zmian, charakteru osób, na które funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy, pozostający w czynnej służbie, może otrzymać dodatek ekonomiczny.

Za podstawę obliczenia ryczałtu przyjmuje się uposażenie służbowe, jakie otrzymywałby dany funkcjonarjusz państwowy lub zawodowy wojskowy, gdyby w czasie skutecznego przesiedlenia pozostawał w czynnej służbie, uwzględniając grupę i szczebel, według których przeniesiony w stan spoczynku otrzymywał uposażenie ostatnio w czynnej służbie.

Przeniesiony w stan spoczynku funkcjonarjusz lub wojskowy ma prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia jedynie w przypadku, gdy przesiedlenie to nastąpiło w ciągu jednego roku, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku (art. 21 ust. 2 ustawy emerytalnej). Jeżeli jednak między datą rozwiązania stosunku służbowego a datą doręczenia orzeczenia, przenoszącego w stan spoczynku, upłynął pewien przeciąg czasu, należy uważać, że termin roczny został zachowany, o ile przesiedlenie nastąpiło w ciągu roku albo od daty rozwiązania stosunku służbowego, albo od daty doręczenia orzeczenia o przeniesieniu w stan spoczynku (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. Rej. 4898/29 w sprawie Krawczyńskiego).

Z drugiej jednak strony, nawet o ile termin roczny został zachowany, funkcjonarjusz czy też wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku, nie ma prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile przed dokonaniem przesiedlenia został powołany do czynnej służby (reaktywowany) (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. Rej. 1636/29 w sprawie Bernata w Zbiorze Wyroków t. VIII. 329 A). Roczny termin, o którym mowa, dotyczy samego przesiedlenia się, a nie zgłoszenia żądania o zwrot kosztów, gdyż żądanie to może nastąpić również później (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. Rej. 6710/29 w sprawie Chromowskiej). Poza tem we wszystkich przypadkach, w których przy skutecznieniu przesiedlenia przekroczone oznaczony w ustawie prekluzyjny termin, zwrot kosztów może nastąpić jedynie w wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących przypadkach, przyczem decyzja w tych sprawach zastrzeżona jest Ministrowi Skarbu (art. 21 ust. 3 ustawy emerytalnej).

Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia, skutecznego z powodu przeniesienia danego funkcjonarjusza lub wojskowego

w stan spoczynku, jest niezależne od tego, czy ten funkcjonarjusz lub wojskowy nabył również prawo do emerytury.

Funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, przeniesionym w stan spoczynku, nie służy prawo do otrzymywania zaliczek na koszty przesiedlenia, ponieważ art. 21 ustawy emerytalnej przewiduje wyłącznie prawo do zwrotu kosztów już poniesionych.

Przy zwrocie kosztów przesiedlenia na zasadzie art. 21 ustawy emerytalnej mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 20 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. o obowiązku przedstawiania wszelkich rachunków w terminie 14 dni, liczonych od następnego dnia po skutecznieniu przesiedlenia, a o ile chodzi o rachunki kosztów przewozu urzędnika domowego koleją lub statkiem — w tymże terminie, liczonym od następnego dnia po dokonaniu przewozu urzędnika domowego do miejscowości przesiedlenia, przyczem niezachowanie bez dostatecznego usprawiedliwienia, wyżej określonych terminów pociąga za sobą utratę prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia.

Powyższe zasady powinny być stosowane również do wdów i sierot po funkcjonarjuszach państwowych i zawodowych wojskowych z następującymi odchyleniami:

Do zwrotu kosztów przesiedlenia mają prawo jedynie wdowy i sieroty, co do których nie zachodzą przeszkody, przewidziane w art. 69 ustawy emerytalnej, sieroty zaś nadto, o ile nie ukończyły 18 roku życia, a w razie odbywania studjów w zakładach naukowych — 24 roku życia (art. 72 ustawy emerytalnej).

Wdowy i sieroty otrzymują ryczałt w wysokości, odpowiadającej ryczałtowi dla samotnego funkcjonarjusza lub wojskowego, o ile zmarły funkcjonarjusz czy też wojskowy pozostawił tylko wdowę lub tylko jedną sierotę. Jeżeli zaś została wdowa i co najmniej jedna sierota, w takim razie wdowa, która nad sierotą sprawuje opiekę, otrzymuje ryczałt w wysokości przewidzianej dla funkcjonarjuszów i wojskowych otrzymujących dodatek ekonomiczny. Jeżeli zaś zostały co najmniej dwie sieroty, znajdujące się pod opieką, ryczałt w tej samej wysokości wypłaca się ich ustawowemu opiekunowi. Jeżeli niektóre sieroty są pod opieką, inne zaś nie, lub o ile sieroty mają różnych opiekunów, koszty przesiedlenia się powinny być odpowiednio podzielone i nie mogą przekraczać wysokości kosztów, jakiby zostały przyznane, gdyby wszystkie sieroty miały wspólnego opiekuna.

Termin roczny, w ciągu którego powinno nastąpić przesiedlenie, o ile chodzi o wdowy i sieroty (art. 21 ust. 2 w związku z art. 77 zdanie ostatnie ustawy emerytalnej), należy obliczać w ten sposób, że wdowy i sieroty po funkcjonarjuszach i wojskowych, zmarłych w czynnej służbie, korzystają z prawa do

zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile przesiedlenie to nastąpiło w ciągu roku od daty śmierci funkcjonariusza lub wojskowego, zmarłych w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia — o ile przesiedlają się w ciągu roku od daty przeniesienia zmarłego funkcjonariusza lub wojskowego w stan spoczynku, niezależnie od daty śmierci tego funkcjonariusza lub wojskowego. Wdowy natomiast i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszach i wojskowych, przeniesionych w stan spoczynku, a zmarłych po upływie roku od daty tego przeniesienia, nie korzystają z prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia.

Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach i wojskowych, zmarłych w czynnej służbie, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca dotychczasowego zamieszkania w kraju lub zagranicą do przyszedłego miejsca zamieszkania, które obiorą sobie w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska (art. 77 zdanie 1-sze ustawy emerytalnej). Natomiast wdowy i sieroty po funkcjonariuszach i wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z ostatniego miejsca służbowego zmarłego funkcjonariusza lub wojskowego do przyszedłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska (art. 77 zdanie 2-gie w związku z art. 21 ust. 1 ustawy emerytalnej). Jeżeli jednak wdowa lub sieroty mieszkają poza miejscowością, w której pełnił służbę zmarły funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, i z tej miejscowości przesiedlają się do innej, w takim razie będą korzystały z prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, w wysokości nieprzekraczającej tych kosztów, jakoby pociągnęło za sobą przesiedlenie się z miejsca, w którym zmarły funkcjonariusz lub wojskowy ostatnio pełnił służbę (wyrok Najwyższego Trybunału Administracyjnego L. Rej. 3430/26 w sprawie Uramka w Zbiorze Wyroków t. VI. 1605).

Jednocześnie wyjaśnia się, że w myśl art. 1 i 29 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309) prowadzenie tej ewidencji i kontroli należy obecnie do gmin miejskich i wiejskich lub też do podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych i przez niego upoważnionych władz i organów. W związku z tem za dowód dokonania przesiedlenia i zameldowania się w nowym miejscu zamieszkania powinny być przyjmowane wydawane przez gminy potwierdzenia zgłoszenia na stałe zamieszkania (art. 12 powyższego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. i § 17 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 16 października 1930 r. o meldunkach i księgach ludności — Dz. U. R. P. Nr.

84, poz. 653). Natomiast potwierdzenie zgłoszenia na czasowy pobyt w danej miejscowości (różniące się od potwierdzenia zgłoszenia na pobyt stały tylko barwą papieru), nie stanowi dowodu, wykazującego dokonanie przesiedlenia, ponieważ przez przesiedlenie się należy rozumieć przeniesienie się do innej miejscowości z zamiarem stałego w niej zamieszkania.

Podsekretarz Stanu
(—) L. KOZŁOWSKI

42.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIAK Nr. 37.

z dnia 29 marca 1933 r. (BP-4479/33)

o potrąceniu 1% od uposażenia na rzecz funduszu specjalnego „Fundusz Pracy“

W najbliższych dniach ogłoszona będzie ustawa o Funduszu Pracy, która wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1933 r. W myśl art. 15 powołanej ustawy, osoby, pobierające uposażenie służbowe lub wynagrodzenie za najemną pracę z funduszu Skarbu Państwa, opłacają na rzecz Funduszu Pracy opłatę w wysokości 1% uposażenia (wynagrodzenia).

W związku z powyższym Ministerstwo zarządza, aby przy wypłacie uposażeń (wynagrodzeń), poczynając od 1 kwietnia 1933 r. potrącano na Fundusz Pracy 1% (jeden procent) od pełnego uposażenia brutto wraz z wszelkimi dodatkami. Potrącona suma ma być wpłacona do kasy właściwego urzędu skarbowego względnie na konto czekowe w P.K.O. Izby Skarbowej (Centralnej księgowości) jako fundusz specjalny „Fundusz Pracy“.

Szef Biura Personalnego
(—) JAN T. LIPKA

43.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIAK Nr. 41.

z dnia 28 marca 1933 r. (I Org.-1412/12/33)

o zakupach zagranicznych.

I. ZAKUPY.

1. Nawiązując do okólnika Nr. 103 z dnia 17 czerwca 1932 r. (I Org.-1412/2/32 o zakupach zagranicznych, zawierające

uchwałę Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 19 marca 1932 r., oraz instrukcję ogólną w sprawie zakupów zagranicznych zawiadamiam, że:

- a) na podstawie § 3 powyższej instrukcji ogólnej o zakupach zagranicznych, p. Minister Przemysłu i Handlu decyzją z dnia 30 lipca 1932 r., Nr. PW-I-9/160, ustalił, iż *pomocce i środki naukowe* pochodzenia zagranicznego, o których mowa w § 1, ust. 2, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), *nie podlegają przepisom wspomnianej instrukcji,*
- b) w myśl § 4 instrukcji p. Minister Przemysłu i Handlu we wskazanej wyżej decyzji orzekł, iż *pomocce i środki naukowe,* wyrabiane w całości lub w części z surowców lub półfabrykatów pochodzenia zagranicznego, *mogą być uważane za przedmioty pochodzenia krajowego.*

W związku z tem na zakup pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego, wymienionych w § 1, ust. 2, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105) *nie jest wymagane zezwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu.*

3. Przed uskutecznieniem zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego należy zwrócić uwagę na następujące okoliczności:

- a) czy odnośne przedmioty nie są wytwarzane w kraju, co stwierdzić należy w Izbie Przemysłowo-Handlowej, właściwej dla danego okręgu; wykaz Izb, ich siedziby i okręgi, są podane w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 545) i z dnia 13 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 440). Nadto na terenie województwa Śląskiego są czynne dwie Izby Przemysłowe: w Bielsku i w Katowicach;
- b) czy są one istotnie niezbędne do nauki szkolnej,
- c) czy zakup przedmiotu pochodzenia zagranicznego nie będzie wymagał w przyszłości dalszych zakupów poza krajem (np. zakupu nowych części aparatu w razie uszkodzenia go, zużywających się części dodatkowych i t. d.).

3. Dyrekcje i kierownictwa szkół, podległych władzom szkolnym II instancji, winny dokonywać zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego *za uprzednią zgodą tych władz.* W razie dokonania takiego zakupu *bez uprzedniej zgody* władzy szkolnej II instancji — *należy odmawiać* wydania

zaświadczenia, stanowiącego podstawę do zwolnienia od cła (§ 1, ust. 2, lit. d.), rozporządzenia z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

4. Ponieważ wśród zakupywanych przez dyrekcje i kierownictwa szkół przedmiotów pochodzenia zagranicznego, poważną pozycję stanowią mikroskopy, zaznaczam, że wobec istnienia wytwórczości krajowej w tym zakresie, wystarczającej na potrzeby szkół średnich (Polskie Zakłady Optyczne, S. A. w Warszawie, ul. Grochowska 35), winny władze szkolne II instancji poinformować o tem podległe im szkoły i zasadniczo nie udzielać zezwoleń na zakup, oraz zaświadczeń wymaganych przy zwalnianiu od cła mikroskopów pochodzenia zagranicznego.

Z tych samych względów nie należy zezwalać na zakup aparatów radjowych pochodzenia zagranicznego, gdyż produkcja krajowa jest zupełnie wystarczająca dla potrzeb szkolnych co do jakości wytwarzanych aparatów.

Należy również poinformować podległe szkoły, że Chemiczny Instytut Badawczy uruchomił — przez swój Oddział p. n. „Centrala Dostaw Aparatury dla Laboratorjów i Przemysłu” — produkcję preparatów galwanotechnicznych, mogących w zupełności zastąpić preparaty pochodzenia zagranicznego. W związku z tem należy używać preparatów galwanotechnicznych wyłącznie pochodzenia krajowego i przy dokonywaniu zamówień zobowiązywać dostawców do stosowania ich przy wykonywaniu zamówienia (w myśl § 5 powołanej na początku instrukcji ogólnej w sprawie zakupów zagranicznych).

II. PRZYWÓZ.

1. Pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu na przywóz jest potrzebne tylko w wypadkach sprowadzania przedmiotów zakazanych do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113).

Pisma o pozwolenie na przywóz przedmiotów zakazanych do przywozu należy bezpośrednio kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Departament Handlowy, wskazując dokładną nazwę towaru (przedmiotu), jego wagę, wartość, kraj z którego pochodzi oraz urząd celny, który ma dokonać odprawy celnej.

2. O ile chodzi o przedmioty zakazane do przywozu rozporządzeniem z dnia 21 grudnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 865), prolongowanem rozporządzeniem z dnia 19 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 955), w myśl lit. f. § 4, rozporządzenia z dnia 21 grudnia 1931 r. zwolnienie od cła na mo-

cy rozporządzenia o taryfie celnej zwalnia jednocześnie od obowiązkuz uzyskiwania pozwolenia na przywóz.

3. Jeżeli chodzi o zwolnienie od cła maszyn narzędzi rzemieślniczych, sprowadzanych przez szkoły zawodowe, to w myśl lit. d, p. 2 rozp. z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu nie jest potrzebne, natomiast Kuratorja Okręgów Szkolnych mogą wydawać szkołom zaświadczenia na przywóz tylko po uprzednim porozumieniu się z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Pisma w tej sprawie winny Kuratorja Okręgów Szkolnych kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu bezpośrednio.

III. OPŁATY CELNE.

1. W myśl § 11, ust. 3, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 276) zwolnień od cła udzielają urzędy celne I klasy (wykaz urzędów celnych w Monitorze Polskim z dnia 29 sierpnia 1930 r. Nr. 199, poz. 283) we własnym zakresie na podstawie zaświadczeń władz, wymienionych w § 10, pkt. 7, tegoż rozporządzenia, w brzmieniu nadanem mu rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

2. O zwolnienie od cła pomocy i środków naukowych należy zwracać się bezpośrednio do urzędu celnego, w którym ma być dokonana odprawa, przedkładając wymagane zaświadczenia władz szkolnych, a w przypadkach, gdy chodzi o przedmioty zabronione do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113) — również zezwolenie na przywóz, wydane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

3. Spis korzystających ze zwolnienia od cła instytucyj naukowych i zakładów naukowo-badawczych, o których mowa w § 1, ust. 2 lit. c, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), został ogłoszony w Monitorze Polskim z dnia 10 czerwca 1932 r. Nr. 131, poz. 162) i z dnia 20 stycznia 1933 r. Nr. 16, poz. 21 (uzupełnienia).

4. W zaświadczeniach na zwolnienie od cła, wystawianych przez te instytucje naukowe i zakłady naukowo-badawcze, oraz przez wyższe zakłady naukowe, winna być wyraźnie wymieniona urzędowa nazwa instytucji naukowej względnie zakładu naukowo-badawczego lub wyższego zakładu naukowego (a nie nazwy poszczególnych laboratorjów, pracowni i t. p.), gdyż urzędy celne nie posiadają dostatecznych informacji, jakie laboratorja, względnie pracownie, wchodzi w skład wyższych zakładów naukowych oraz instytucyj naukowych, które według wyżej podanego rozporządzenia Ministra Skarbu są uprawnione do korzystania ze zwolnienia od cła.

Podsekretarz Stanu
(—) KAZIMIERZ PIERACKI

44.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego****OKÓLNIK Nr. 56.**

z dnia 24 kwietnia 1933 r. (BP-5192/33)

w sprawie *czynszów za mieszkania funkcjonariuszów państwowych.*

Kontrola przeprowadzona przez Najwyższą Izbę Kontroli wykazała, że zachodzą wypadki użytkowania przez funkcjonariuszów państwowych lokali w budynkach państwowych bezpłatnie.

Wobec powyższego i zgodnie z pismem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 11 kwietnia 1933 r. Nr. BZ. 17/1927, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyjaśnia, że na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 października 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90, poz. 849) wolne od opłaty są jedynie mieszkania reprezentacyjne, zaś za inne mieszkania przydzielone funkcjonariuszom państwowym tak w budynkach państwowych jak i przez Skarb Państwa wynajętych winny być pobierane czynsze, za mieszkania służbowe w wysokości dodatku mieszkaniowego, a za niesłużbowe w wysokości obliczonej zgodnie z § 3 i 4 wyżej wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów.

Poza tem wolne od opłaty są mieszkania przydzielone funkcjonariuszom, pełniącym obowiązki dozorców domów państwowych tam, gdzie obowiązek ten przewidują lokalne obowiązujące umowy zbiorowe, oparte na postanowieniach Nadzwyczajnych Komisyj Rozjemczych, powoływanych na podstawie ustawy z dnia 16 maja 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 39, poz. 324).

Szef Biura Personalnego
(—) *JAN T. LIPKA*

45.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego****OKÓLNIK Nr. 59.**

z dnia 8 kwietnia 1933 r. (I Org.-1123/5/33)

w sprawie *popierania prac Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.*

W związku z działalnością Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, w zakresie normalizacji wytworów przemysłowych o-

raz ich dostaw zarządzam, by podległe władze, urzędy i instytucje przy zakupie — zwłaszcza większych ilości wytworów przemysłowych, żądały dostarczania wytworów znormalizowanych, t.j. odpowiadających warunkom technicznym, określonym przez Polski Komitet Normalizacyjny i stosowały przepisy odbiorcze, opracowane przez ten Komitet.

Przy rozpisywaniu konkursów na dostawę wytworów przemysłowych należy zaznaczyć, że pierwszeństwo w otrzymaniu zamówienia przy równych ofertach mieć będzie firma, która: 1) przedstawi zaświadczenie o finansowem popieraniu prac Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, 2) oferować będzie wyroby znormalizowane.

W związku z tem przypominam nadal aktualne, a opierające się na uchwale Komitetu Ekonomicznego Ministrów z 7 września 1927 r. — zarządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 6 maja 1928 r., Nr. O Prez.-2988/28, w sprawie poparcia prac Komitetu Normalizacyjnego przy dostawach rządowych, zawierające następujące postanowienia:

1) aby przy wszelkich dostawach rządowych, z wyjątkiem dostaw produktów rolnych, dawano pierwszeństwo, przy równych ofertach, tym firmom, które materialnie popierają prace Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i które ubiegając się o dostawy rządowe, będą mogły wykazać się odpowiedniemi zaświadczeniami Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, oraz

2) aby przy wezwaniu do konkurencji, w myśl powyższej klauzuli, czynić zastrzeżenie, iż firmy, pragnące korzystać z przewidzianego tą klauzulą pierwszeństwa, winny złożyć wraz z ofertą zaświadczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego o popieraniu jego prac.

Nadmieniam się, iż zaświadczenia takie Komitet Normalizacyjny wydawać będzie z ważnością na jeden rok kalendarzowy.

Postępowanie w myśl powyższych wskazówek przyczyni się do rychlejszego unormowania wytwórczości krajowej.

Normy Polskiego Komitetu Normalizacyjnego można nabywać w biurze tego Komitetu, Warszawa, Elekoralna 2.

Podsekretarz Stanu

(—) KAZIMIERZ PIERACKI

46.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 63.

z dnia 29 kwietnia 1933 r. (II S-4111/33)

w sprawie *egzaminów na nauczycieli szkół średnich* według rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1923 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 9, poz. 68).

Końcowy termin dopuszczania kandydatów do egzaminu naukowego lub pedagogicznego według rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1923 r., oznaczony w okólniku N 147 z dnia 4 października 1932 r. Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 6 poz. 79) na dzień 1 marca 1933 r., ustala się na dzień 31 grudnia 1933 r. Podania, wniesionych po tym terminie, bezwarunkowo nie należy uwzględniać.

Podsekretarz Stanu

(—) KAZIMIERZ PIERACKI

47.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 69.

z dnia 9 maja 1933 r. (BP-6009/33)

o zwrocie opłat szkolnych.

Na skutek okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 kwietnia 1933 r. Nr. 49-13/34 Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządza, aby w związku z nowym ustaleniem terminu zakończenia nauki w szkołach, opłaty szkolne za miesiąc czerwiec 1933 r. były zwracane za dzieci funkcyjnarjuszów państwowych, uczęszczające do prywatnych szkół średnich, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych, tylko w połowie ustalonej wysokości, t. j. za czas faktycznej nauki w szkołach w tym miesiącu.

Szef Biura Personalnego

(—) J. T. LIPKA

48.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 75.

z dnia 13 maja 1933 r. (BP-5932/33)

w sprawie *wydobywania dokumentów z Z. S. S. R.*

Ministerstwo Spraw Zagranicznych pismem z dnia 27 kwietnia 1933 r. Nr. E. III.695b/Ros. zasad/1-33 podało do wiadomości następujący obecnie obowiązujący tryb postępowania przy wydobywaniu dokumentów z Z.S.S.R.:

1) Podania o wydobywiecie dokumentu dla celów prywatnych winny być przesyłane listem poleconym *bezpośrednio* do właściwego Konsulatu R.P. w Z.S.S.R.

2) Tytułem zaliczki na koszty wydobywania dokumentu petent winien oddzielnym listem *wartościowym* przesłać do tegoż Konsulatu na wydobywiecie:

- a) dokumentu stanu cywilnego lub wykazu stanu służby dol. 3. w efektywnej walucie U. S. A.
- b) świadectwa szkolnego lub uniwersyteckiego oraz dokumentu o charakterze majątkowym dol. 7.

W razie, gdy kwota, nadesłana zaliczkowo nie wystarczy na pokrycie powstałych kosztów (opłat, należnych władzom sowieckim, oraz opłat konsularnych), Konsulaty prześlą wydobyty dokument właściwej polskiej władzy administracyjnej I instancji celem doręczenia go petentowi za pobraniem reszty opłaty.

W razie niemożności wydobywania dokumentu, opłata zostanie petentowi zwrócona przez Konsulat po potrąceniu opłat konsularnych.

W wypadkach ubóstwa należy do podania dołączyć zaświadczenie właściwej władzy administracyjnej o stanie majątkowym petenta.

3) Podania o wydobywiecie dokumentu, potrzebnego urzędnikowi państwowemu lub samorządowemu dla celów służbowych, winny być kierowane również *bezpośrednio* do właściwego Konsulatu, przy czem powinny być zaopatrzone w adnotację władzy przełożonej danego urzędnika, stwierdzającej, że żądany dokument rzeczywiście potrzebny jest w celach służbowych. Podania te są załatwiane bezpłatnie.

4) Wnioski władz i urzędów państwowych i samorządowych o dostarczenie dokumentu z Z.S.S.R. dla celów urzędowych, nie podlegające żadnym opłatom, winny być również kierowane bezpośrednio do właściwego Konsulatu R. P. z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

5) Wszelką korespondencję dotyczącą wniosków o wydobywanie dokumentów prowadzi Konsulaty R. P. bezpośrednio ze stranami z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

O powyższem należy powiadomić władze i urzędy podległe oraz podległych pracowników.

Spis konsulatów z wymienieniem właściwości terytorjalnej w załączeniu.

Szef Biura Personalnego
(—) JAN T. LIPKA

Spis Konsulatów R. P. na terenie Z. S. R. R.

Moskwa — Wydział Konsularny Poselstwa R. P., ul. 3-cia Mieszczańska 32/34. Okręg Wydziału obejmuje terytorjum Z.S.R.R. z wyjątkiem gubernij czerepowieckiej, leningradzkiej, murmańskiej, nowgorodskiej, pskowskiej oraz terytorjów U.S.R.R. i B.S.R.R.

Do Wydziału Konsularnego należy kierować wszelkie podania, dotyczące wydobywania wykazów stanu służby wojskowej oraz dokumentów szpitalnych z czasów służby w b. wojsku rosyjskiem.

Charków — Konsulat Generalny, ul. Rakowskiego 15. Okręg Konsulatu Generalnego obejmuje terytorjum U.S.R. R., z wyjątkiem okręgu Konsulatu w Kijowie.

Kijów — ul. Liebknechta 1. Okręg białocerkiewski, berdyczowski, chersoński, czerkaski, czernihowski, humański, kamieniecki, kijowski, konotopski, korosteński, nikołajewski, mohylowski, nieżyński, nowgorodsiewierski, odeski, płoskirowski, pierwomajski, priłuski, szepietowiecki, tulczyński, winniaki, wołyński, zinnowjewski oraz terytorjum autonomicznej Mołdawskiej Republiki Rad.

Leningrad — Konsulat ul. Nabiereżnaja Krasnowo Flota 14. Okręg — gub. czerepowiecka, murmańska, leningradzka, nowgorodka i pskowska.

Mińsk — Konsulat Generalny, ul. Sowieckaja 84. Okręg obejmuje terytorjum B.S.R.R. pow. Homelski i Rzeczycki.

Tyflis — Konsulat Generalny, ul. Korganowska 24. Okręg obejmuje terytorjum Zakaukaskiej Republik Rad.

49.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 77.

z dnia 17 maja 1933 r. (I Org.-1021/19/33)

w sprawie *korrespondencji urzędów zagranicznych R. P. z władzami i urzędami krajowymi.*

Ministerstwo Spraw Zagranicznych wydało zarządzenie z dnia 14 marca 1933 r. w sprawie korespondowania urzędów zagranicznych R. P. z władzami i urzędami oraz z osobami prywatnymi w kraju treści następującej:

„Korespondencja urzędów zagranicznych R. P. z osobami prywatnymi jak również z instytucjami publicznymi i prywatnymi oraz z władzami i urzędami w kraju, nie wyłączając władz centralnych, winna się odbywać bezpośrednio z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych we wszystkich sprawach indywidualnych, polegających na wykonywaniu obowiązków przepisów.

W szczególności urzędy zagraniczne R. P. będą kierowały:

a) dokumenty stanu cywilnego, otrzymane w drodze międzynarodowej wymiany metryk — do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

b) Wyciągi z rejestrów karnych, nadane przez władze w kraju urzędowania — do Ministerstwa Sprawiedliwości.

c) Wnioski o wydobywanie dokumentów stanu cywilnego — do władzy administracyjnej I instancji, o wydobywanie innych dokumentów — do władzy, powołanej do wystawiania odnośnych dokumentów.

d) Dokumenty do legalizacji — do tego urzędu, który jako pierwszy powołany jest do legalizacji, przyczem w piśmie, skierowanym do tego urzędu, należy nadmienić, do jakich jeszcze innych władz dokument winien być przestany do superlegalizacji.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1933 r.“

Podając powyższe do wiadomości, zarządzam, by wszystkie władze, urzędy i instytucje podległe zwracały się w sprawach indywidualnych bezpośrednio do właściwych urzędów zagranicznych z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych — o ile istniejące umowy i przepisy (jak np. rozporządzenie z dn. 29 grudnia 1932 r. w sprawie doręczenia pism sądowych osobom zamieszkałym zagranicą, (Dz. U. R. P. Nr. 118, poz. 974) nie przewidują innej drogi.

Wyjątek stanowi również korespondencja, przeznaczona dla urzędów zagranicznych R. P. na terytorjum Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich, którą należy przesyłać za pośrednictwem Ekspedytu kurjerskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, adresując kopertę jak następuje:

„Do Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Warszawie
dla Ambasady (Poselstwa, Konsulatu) R. P. w”

Podsekretarz Stanu
(—) KAZIMIERZ PIERACKI

50.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNİK NR. 79.

z dnia 19 maja 1933 r. (I WF-1856/33)

w sprawie *kolonji i półkolonij letnich.*

Przedłużający się ciężki kryzys ekonomiczny czyni sprawę organizowania kolonij i półkolonij letnich w roku bieżącym jeszcze bardziej aktualną, niż w latach ubiegłych

Powołując się na komunikat w tej sprawie z dnia 7 kwietnia 1932 r. (Nr. I WF-1574/32) — Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 2 z r. 1932, poz. 20), którego moc w całej rozciągłości podtrzymuję, pragnę zaznaczyć, że i w roku bieżącym pomoc Rządu również nie dosięgnie kwot z lat poprzednich i że wysiłek społeczny w tym kierunku winien być jeszcze bardziej wzmożony. To też do pracy na rzecz akcji kolonijnej zachęcić należy całe nauczycielstwo, przedewszystkiem zaś dyrekcje i kierownictwa szkół, które powinny pobudzić do jaknajwyższej działalności Komitety i instytucje społeczne, mające za zadanie opiekę nad dziećmi i młodzieżą.

Pragnąc, aby kolonje letnie dziatwy i młodzieży szkolnej były jak najszerzej wykorzystane dla celów zdrowotnych i wychowawczych, do których zmierza szkoła, polecam podać do wiadomości Inspektorów Szkolnych, dyrekcij i kierowników szkół najważniejsze zasady i wytyczne, jakimi kierować się należy przy organizowaniu kolonij i półkolonij letnich dziatwy i młodzieży szkolnej. Wytyczne te, będące rozwinięciem instrukcji Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 10 marca 1924 r. o kolonjach letnich, mają na celu określenie właściwego ustosunkowania się władz szkolnych do akcji kolonijnej, a tem samem

wskazanie sposobów należytego oddziaływania wychowawczego szkoły na organizację i bieg życia na kolonjach.

- 1) Zadaniem kolonij letnich jest udostępnienie dzieciom i młodzieży szkolnej korzystania w zdrowotnych warunkach z leczniczych sił przyrody i dobrego odżywiania przy zapewnieniu należytej opieki wychowawczej.
- 2) Kolonje letnie, stosownie do niektórych odrębnych cech, dzielą się na kolonje lecznicze, kolonje wypoczynkowe i półkolonje. Należy zgóry określić charakter mających powstać kolonij, gdyż każda z tych grup wymaga odmiennych warunków organizacyjnych i związana jest z różnej wysokości kosztami.

Kolonje lecznicze winny zapewniać dzieciom chorym przede wszystkim jak najtroskliwszą opiekę lekarską i odpowiednie leczenie w odpowiednim uzdrowisku.

Kolonje wypoczynkowe jako zdrowotno-wychowawcze muszą zapewniać zdrowotne warunki mieszkalne, racjonalne odżywianie, opiekę lekarską i wychowawczą.

Półkolonje, jako kolonje wypoczynkowe bez noclegu, winny być organizowane w dobrym i zdrowym terenie podmiejskim, aby dziatwa z niej korzystająca miała zapewnione maximum korzyści zdrowotnych i wychowawczych, możliwych w danych warunkach.

- 3) Kwalifikowanie dziatwy do kolonij winno się odbywać na podstawie orzeczeń lekarskich i wywiadów o warunkach domowych ucznia, ażeby istotnie potrzebująca młodzież mogła z kolonij korzystać.

Do kolonij letnich powinny być wysyłane przede wszystkim dzieci słabowite, wątłe, źle rozwinięte, skrzepliczne, anemiczne i ozdrowieńcy po przebytych chorobach. Do normalnych kolonij wypoczynkowych nie należy przyjmować dzieci, dotkniętych chorobami zakaźnymi lub zaraźliwymi, z gruźlicą otwartą oraz umysłowo upośledzonych lub ze zboczeniami psychicznymi. Dzieci powinny być ugrupowane odpowiednio do wieku, płci oraz czasu pobytu w kolonjach.

- 4) Na kolonje letnie należy wybierać miejsca najbardziej zdrowotne, z dobrą wodą do picia, w otoczeniu możliwie pięknej przyrody.

Budynki kolonijne muszą zapewnić dzieciom możliwość wypoczynku i spokojnego snu w higienicznie urządzonych sypialniach, spędzanie czasu w odpowiednich salach rekreacyjnych podczas nieporogody i dni słotnych.

Salę jadalną i kuchnię winny być możliwie oddzielone od sypialni.

Dla odosobnienia dzieci chorych, zwłaszcza na chorobę zakaźną, należy mieć w rezerwie pokój izolacyjny o kilku łózkach.

W pobliżu budynku kolonijnego powinny być urządzone boiska i place do gier i zabaw na wolnym powietrzu.

Ustępy urządzone muszą być w sposób higieniczny, odpowiednio do każdego typu kolonij i warunków miejscowych.

- 5) Każda kolonja letnia musi posiadać stałą opiekę wykwalifikowanego wychowawcy lub wychowawczyń i mieć odpowiednią do charakteru kolonij i liczby wychowanków ilość odpowiedniego pomocniczego personelu wychowawczego. Należy przede wszystkim jak najstaranniej dobierać osoby na wychowawców kolonijnych, których cechować winno umiłowanie dziecka i znajomość zasad wychowawczych, a umiejętność prowadzenia gier i zabaw ruchowych należeć winna do ich niezbędnych kwalifikacyj. Kwalifikacje zdrowotne wychowawców powinny być stwierdzone przez lekarza. Kuratorja, Inspektorzy szkolni, dyrekcje i kierownictwa szkół winni zapewnić sobie decydujący wpływ na dobór wychowawców kolonijnych.
- 6) Nadzór lekarski nad każdą kolonją jest obowiązkowy. Dążyć należy, aby opieka lekarska na kolonjach była stała. Jeśli względy finansowe na to nie pozwalają, to przynajmniej w określonych odstępach czasu (raz na tydzień) winien umówiony lekarz wizytować kolonje celem zbadania stanu sanitarnego kolonji oraz stanu zdrowia dziatwy i młodzieży kolonijnej. Na kierownikach i wychowawcach ciąży obowiązek czuwania nad stanem zdrowotnym kolonji. Pożądane jest, by na kolonjach znajdowały się kwalifikowane siły pomocnicze sanitarne (studenci medycyny, pielęgniarki, higienistki), gdy zaś chodzi o młodzież starszą, należy do celów udzielania pomocy doraźnej wykorzystywać młodzież, obznajmioną z dziedziną ratowania (młodzież z Kół Czerwonego Krzyża, młodzież harcerską i t. p.).

Czas pobytu dziecka na kolonji powinien trwać 40 dni, niemniej jednak niż 4 tygodnie. Dla określenia różnicy wagi dzieci powinny być ważone z zasady na początku i na końcu pobytu na kolonjach letnich, a o ile można również podczas pobytu.

Wszelkie przypadki zachorowań dzieci obowiązani są wychowawcy (czynnie) notować w specjalnych książkach (zeszytach) sanitarnych — przedkładanych lekarzowi — jeśli niema stałego lekarza, który sam to prowadził. Na kolonjach leczniczych, pozostających pod specjalną opieką lekarską, obowiązkowe jest prowadzenie indywidualnych kart zdrowia.

Na każdej kolonji winna znajdować się zestawiona przez lekarza apteczka podręczna, zaopatrzona w najniezbędniejsze środki opatrunkowe i lecznicze do stosowania doraźnego.

Wyżywienie dziatwy kolonijnej powinno odpowiadać wymaganiom, stawianym przez higienę, a normy odżywcze powinny uwzględniać potrzeby rosnącego i rozwijającego się organizmu dziecka.

Wyżywiecie dziatwy i młodzieży na kolonjach podlega kontroli lekarskiej tak co do ilości, jakości, jak i sposobu przyrządzania, czystości urządzeń kuchennych, doboru gospodyni i służby pomocniczej. Kontrola ta ma być przez lekarza opiekującego się kolonją bezwzględnie przeprowadzana. Szczegółnej kontroli lekarskiej powinny podlegać produkty spożywcze, zwłaszcza mięso i mleko. Jadłospis należy uzgadniać z lekarzem.

- 7) Organizacja opieki wychowawczej na kolonjach powinna mieć na celu danie dziatwie i młodzieży prawdziwego wypoczynku, a opierać się na ścisłym współżyciu wychowawców z dziećmi i młodzieżą. *Troska o zdrowie i dodatni wpływ wychowawczy jest naczelnym nakazem dla organizatorów i kierowników kolonij letnich.*

Opieka wychowawcza wyrażać się powinna: a) w zapewnieniu dziatwie i młodzieży jak najlepszych warunków kolonijnych, b) w zorganizowaniu współżycia dziatwy i młodzieży w gromadzie, c) w umiejętnym stosowaniu wszelkich dostępnych środków wychowawczych.

Na pierwszym planie postawić należy sprawę wychowania fizycznego. Tryb życia na kolonjach powinien uwzględniać dostateczne odżywianie, dostateczny sen i wypoczynek, przebywanie możliwie jak najdłużej na wolnym powietrzu, połączone z umiarkowanym ruchem, tam zaś, gdzie istnieją warunki po temu, kąpiele.

Na odpoczynek nocny należy przeznaczać dla młodszych dzieci co najmniej 10 godzin snu w nocy i 1 — 2 godziny snu lub przynajmniej leżakowania po obiedzie, dla starszych 9 godzin w nocy i 1—1½ godziny — po obiedzie.

Życie na kolonjach letnich należy wykorzystywać do celów wychowania higienicznego, które jest podstawą wychowania fizycznego, a więc należy wdrażać działalność do różnych zabiegów higienicznych, stanowiących niezbędny warunek zdrowia.

Cwiczenia cielesne (gry i zabawy), kąpiele i wycieczki powinny uwzględniać wytyczne zawarte w programach szkolnych, powinny być więc dostosowane do stanu zdrowia działwy i młodzieży, do ich wieku, płci i stopnia rozwoju fizycznego.

Oprócz dziedziny fizycznej również stroca umysłowa i moralna winny znaleźć szerokie uwzględnienie w programie wychowawczym kolonji. Unikając wszelkiego balastu naukowego oddziaływanie wychowawcze oprócz należy na przeżyciach osobistych działwy i młodzieży w zespole kolonijnym. Przestrzec należy kierowników kolonij, by nie przeciążali działwy pracą umysłową (najwyżej 1 godzinę dziennie na tego rodzaju zajęcia), dalej przestrzec przed urządzeniem męczących wycieczek, popisów, poprzedzanych długimi przygotowaniem w celu zrobienia przyjemności przybywającym w odwiedziny lub na lustracje różnym urzędowym osobom, przed nadmiernym wreszcie krępowaniem swobody działwy, która raczej winna być tylko umiejętnie kierowana.

- 8) Kolonje winny być wizytowane tak przez odpowiednie władze szkolne, jak i przez władze sanitarne (lekarzy szkolnych, urzędowych i t. p.). Sprawozdania z tych wizytacji przedstawiane być mają właściwym przełożonym.
- 9) Organizatorzy kolonij letnich działwy i młodzieży szkolnej, niezależnie od sprawozdań finansowych, przedstawianych Komuśjom Wojewódzkim do spraw kolonij letnich, obowiązani są do przedstawiania sprawozdań z kolonij letnich właściwym władzom szkolnym (inspektorom szkolnym, gdy chodzi o szkoły powszechne, Kuratorjum, gdy chodzi o szkoły średnie), podług wzoru, podanego w załączniku do okólnika z dnia 7 września 1927 (Nr. O H. Fiz.-785/27 w sprawie sprawozdań z kolonij letnich szkolnych (Dziennik Urzędowy Min. W.R. i O.P. Nr. 12 z r. 1927, poz. 206).
- 10) Niezależnie od akcji kolonijnej należy propagować wśród młodzieży szkolnej oraz ich rodziców ideę pomocy koleżeńkiej, któraaby znalazła wyraz w tem, iż rodzice najmniejszych uczniów i uczenie w porozumieniu z wychowawcami klasowymi przyjmowaliby na wieś na lato mniej zamożnych kolegów lub koleżanki swych synów lub córek, przyczyniając się w ten sposób do zmniejszenia liczby działwy i młodzieży, spędzającej wakacje w mieście.

Podsekretarz Stanu
(—) KAZIMIERZ PIERACKI

51.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNİK NR. 85.

z dnia 31 maja 1933 r. (I Org.-2540/58/33)

w sprawie *ulg kolejowych dla młodzieży szkół doksztalcających zawodowych.*

Ministerstwo Komunikacji okólnikiem z dnia 21.IV.1933 r. Nr. HOU-586 zezwoliło, aby *od dnia 1 maja 1933 r.* młodzież publicznych szkół doksztalcających zawodowych korzystała na ogólnych zasadach *ze wszystkich ulg*, przewidzianych w rozdziałach D-1 i DII działu I części II Taryfy osobowej i bagażowej, na podstawie zaświadczeń ustanowionego wzoru, wydawanych przez Dyrekcje szkół za podpisem dyrektorów (kierowników) szkół lub ich zastępców i opatrzonych pieczęcią urzędową szkoły.

W związku z tem okólnik *Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 5 kwietnia 1933 r. (I Org.-2540 30/33) o ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 3, poz. 62)*, który podaje zmienione od dnia 1 kwietnia 1933 r. zasady korzystania przez młodzież szkolną z ulg taryfowych oraz ustala i wyjaśnia tryb postępowania dyrekcji (kierownictw) szkół przy wydawaniu zaświadczeń, *rozciga się bez ograniczeń od dnia 1 maja 1933 r. na szkoły zawodowe doksztalcające.*

Ponieważ uzyskane zrównanie w prawach do ulg taryfowych szkół zawodowych doksztalcających ze szkołami innymi kategorii *może być każdego czasu cofnięte w razie stwierdzenia niewłaściwości bądź przy wydawaniu zaświadczeń, bądź przy korzystaniu przez młodzież z przyznanej ulgi*, kierownictwa tych szkół winny ze szczególną skrupulatnością przestrzegać ustalonych zasad wydawania zaświadczeń, a nadto pouczać młodzież, aby swem postępowaniem i zachowaniem się w czasie korzystania z ulgowych przejazdów nie dała powodu do niepoehlebnych uwag, zażaleń i skarg.

Z uwagi na to, że zaświadczenia na ulgowe przejazdy są ważne tylko łącznie z legitymacją uczniowską (matrykulą), opatrzoną w fotografię, *kierownictwa szkół nie powinny wystawiać zaświadczeń uczniom niemającym takich legitymacji, lub posiadającym legitymacje nieodpowiednie (mocno zniszczone, bez fotografii lub z fotografią niewyraźną i t. p.).*

O tem należy powiadomić kierownictwa szkół zawodowych doksztalcających.

Podsekretarz Stanu

(—) KAZIMIERZ PIERACKI

52.

KURATORJUM**Okregu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 2. VI. 33. NO-12285/33.

Użytkowanie budynków szkolnych na kolonie letnie.

Uznając doniosłość akcji prowadzenia kolonij i półkolonij dla dzieci szkolnych, Pan Minister W. R. i O. P. w piśmie z dn. 24.V.33. Nr. II P-2651/33 wyraził zgodę na użytkowanie przez te kolonie wolnych w czasie feryj letnich budynków szkół powszechnych i publicznych, z tem zastrzeżeniem, że zajęte przez kolonie lokale szkolne będą opróżnione przynajmniej na tydzień przed początkiem nowego roku szkolnego, a to w celu uprządkowania i ewentualnego odkażania lub remontu szkoły.

W każdym wypadku zamierzonego korzystania z budynku szkolnego, organizująca kolonję instytucja winna uzyskać uprzednio zezwolenie właściwego Kuratorjum Okregu Szkolnego.

Instytucje organizujące kolonie letnie dla dzieci w budynkach szkolnych winny każdorazowo zobowiązywać się do zwrotu kosztów przywrócenia lokali do stanu, w jakim je otrzymują i ponoszenia wydatków, wynikłych z uszkodzeń, zniszczenia i zużycia z powodu umieszczenia kolonij.

p. o. Kuratora Okregu Szkolnego

(—) *M. B. GODECKI*

53.

KURATORJUM**Okregu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 6.V.33. N. O. - 9046/33.

Zaliczenie służby zaborczej do wysługi emerytalnej.

W ślad okólnika Kuratorjum z dnia 21. II. 1933 r. Nr. O-3829/33 (Dz. U. Kur. Okr. Szk. Brzeskiego Nr. 2-81/33, poz. 21) podaję niżej do wiadomości i ścisłego stosowania wszystkich p. p. profesorów, nauczycieli i funkcjonarjuszów państwowych podległych mi urzędów, szkół i zakładów naukowych, wypis z okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 12.IV.1933 r. L. D. I. 19025/Em./33 w sprawie wykonania art. 4 ustawy z dnia 18.III. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239).

Z uwagi na doniosłość spraw, które okólnik ten reguluje, zechcą zainteresowani należycie zapoznać się z jego treścią, a to w celu uniknięcia w przyszłości skarg i zażaleń z ich strony.

P.P. Inspektorowie Szkolni oraz Dyrekcje zakładów naukowych jako władze, do których, zgodnie z § 6 powołanego okólnika Ministerstwa Skarbu interesowana osoba wniesie zgłoszenie, winny odmówić na niem dokładnie datę wniesienia, gdyż data ta w myśl § 5 tegoż okólnika będzie m. in. decydować o skuteczności zgłoszenia. Następnie winny zgłoszenie porównać z danymi, zawartymi w dokumentach, a gdyby się okazało, że zgłoszone okresy nie pokrywają się z temi danymi albo też, że dowody, na które interesowana osoba powołuje się w zgłoszeniu, są niewystarczające, zawiadomić o tem interesowanego i wezwać go do usunięcia braków, względnie udzielenia wyjaśnienia w terminie, który należy określić odpowiednio do potrzeby i zachodzących okoliczności, poczem prześlą zgłoszenie wraz z dokumentami dołączonemi do zgłoszenia lub znajdującemi się w aktach, do Kuratorjum.

Pozostających na służbie poza granicami Państwa nauczycieli i funkcjonarjuszów państwowych winni P.P. Inspektorowie Szkolni i Dyrekcje zakładów naukowych o sposobie i terminie składania zgłoszeń odpowiednio zawiadomić, z tem, że w razie niewniesienia zgłoszenia w formie i terminie przepisanym, utracą prawa emerytalne z tytułu służby w byłych państwach zaborczych.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) M. B. GODECKI

Wypis z okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 12.IV.1933 r. L. D. I. 19025/Em/33 w sprawie wykonania art. 4 ustawy z dnia 18.III.1932 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 26, poz. 239),

Par. 1. KTO JEST OBOWIĄZANY DO ZGLASZANIA.

Do zgłaszania swych praw emerytalnych z tytułu służby w państwach zaborczych są obowiązani wszyscy stałi i prowizoryczni funkcjonarjusze państwowi oraz zawodowi wojskowi, którzy przed wstąpieniem na służbę w Państwie Polskiem pełnili w państwach zaborczych służbę, podlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl art. 81 i 84 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z 1931 r. poz. 380) i pozostawali w służbie w dniu 1 kwietnia 1932 r., t. j. w dniu wejścia w życie, pomienionej ustawy z 18 marca 1932 r., bądź też zostali do niej przyjęci po dniu 1 kwietnia 1932 r., ale przed dniem 1 stycznia 1934 r.

Obowiązek zgłoszenia ciąży również na funkcjonarjuszach państwowych, zawieszonych w służbie oraz pozostających w stanie nieczynnym (rozporządzalności) lub na urlopie bezpłatnym.

Obowiązek zgłoszenia praw dotyczy funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, ubiegających się o doliczenie służby, wspomnianej w ustępie pierwszym, bez względu na to, czy służbę tę zgłaszali już kiedykolwiek, czy to w szczególności przy sposobności ustalenia dodatku za wysługę lat na zasadzie ustaw uposażeniowych z 13 lipca 1920 r. lub na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 r., czy też przy sposobności wypełniania arkuszy spisowych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 4 listopada 1932 r., czy wreszcie ubiegając się w swoim czasie o ustalenie wysługi emerytalnej w czasie czynnej służby państwowej.

Funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy pełnili służbę w państwach zaborczych, nie zwalnia od obowiązku zgłoszenia tej służby okoliczność, że jest ona odnotowana w wykazie służbowym, a odpowiednie dokumenty znajdują się w aktach osobowych, gdyż sam fakt posiadania przez władzę dokumentów czy ich odpisów, stwierdzających służbę funkcjonarjusza państwowego lub zawodowego wojskowego w państwie zaborczem, nie czyni zadość wymaganiom art. 4 ustawy z 18 marca 1932 r., artykuł ten bowiem wymaga kategorycznie zgłoszenia praw, posiadanie zaś dokumentów może tylko uwalniać interesowaną osobę od obowiązku ponownego przedkładania dowodów, ale samo przez się nie stanowi zgłoszenia

Par. 2. KTO NIE JEST OBOWIĄZANY DO ZGLASZANIA.

Nie tracą swych praw z tytułu służby w państwach zaborczych, mimo niezgłoszenia tych praw osoby, z którymi stosunek służbowy został lub zostanie rozwiązany przed dniem 1 stycznia 1934 r.

Również nie są obowiązane do zgłaszania swych praw z tytułu służby w państwach zaborczych osoby, z którymi przed dniem 1 kwietnia 1932 r. rozwiązano stosunek służbowy, a następnie przyjęto je ponownie do służby (reaktywowano), jeżeli przy poprzednim rozwiązaniu stosunku służbowego przyznano im zaopatrzenie emerytalne, zaliczając do wysługi służbę zaborczą.

Par. 3. CO WINNO ZAWIERAĆ ZGŁOSZENIE.

W ogłoszeniu należy podać: w jakim państwie zaborczem, w jakich działach służby i urzędach i na jakich stanowiskach

była pełniona zgłoszona służba, oraz na jakich dokumentach opiera się zgłoszenie; w zgłoszeniu należy również wskazać dokładne daty rozpoczęcia i ukończenia danej służby. Zgłoszenia nie odpowiadające tym warunkom nie będą rozpatrywane.

Prawa emerytalne z tytułu służby w państwach zaborczych będą rozpatrywane tylko w zakresie zgłoszenia. Niezgłoszenie przeto jakiegos okresu służby uniemożliwi następnie zaliczenie go do wysługi emerytalnej, nawet gdyby okres ten był odnotowany w wykazie służbowym i udowodniony znajdującymi się w aktach lub złożonymi przy zgłoszeniu dokumentami.

Par. 4. UDOWODNIENIE ZGŁASZANYCH PRAW.

Wraz ze zgłoszeniem winno nastąpić udowodnienie praw z tytułu służby w państwach zaborczych przez złożenie oryginalnych dokumentów, lub ich urzędowych odpisów, stwierdzających daną służbę, w braku zaś tych dokumentów — przez złożenie pisemnego zeznania co najmniej dwóch wiarogodnych świadków, którzy ze zgłaszającym pozostawali równocześnie na służbie w tym samym urzędzie lub oddziale; własnoręczność podpisów świadków powinna być urzędowo potwierdzona.

Jeżeli natomiast potrzebne dowody zgłaszanej służby znajdują się już w aktach osobowych, wystarczy powołać się na nie.

Par. 5. W JAKIM TERMINIE NALEŻY ZGŁASZAĆ SWE PRAWA I SKŁADAĆ DOKUMENTY.

Zgłoszenie praw winno nastąpić w nieprzekraczalnym terminie przed dn. 1 stycznia 1934 r. Po tym dniu nie będą również przyjmowane żadne dodatkowe ani uzupełniające zgłoszenia. Niezgłoszenie w tym terminie powoduje bezwzględnie utratę prawa do zaliczenia służby zaborczej do wysługi emerytalnej.

Udokumentowanie zgłoszenia winno nastąpić w zasadzie również przed dn. 1 stycznia 1934 r. Przekroczenie jednak tego terminu może być wyjątkowo uwzględnione, jeżeli samo zgłoszenie praw zostało dokonane przed dn. 1 stycznia 1934 r., a opóźnienie w złożeniu dokumentów zostało wywołane okolicznościami niezależnymi od woli zgłaszającego. W żadnym jednak przypadku dokumenty nie mogą być składane po dniu 31 grudnia 1935 r.

Par. 6. DOKĄD NALEŻY WNOSIĆ ZGŁOSZENIA.

Zgłoszenia wraz z dokumentami należy wnosić do swych bezpośrednich władz przełożonych.

54.

KURATORJUM**Okregu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 6 maja 1933 roku Nr. O-8495/33.

Zalecenie współdziałania z Towarzystwem Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech.

Towarzystwo Pomocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech, istniejące od roku 1927, organizuje corocznie kolonie letnie dla dzieci polskich w Niemczech, kursy różnego rodzaju, wycieczki do Polski, kształci jako stypendystów w polskich uczelniach młodzież z poza granic Polski, zakłada biblioteki i t. d. Dotychczas Towarzystwo nie posiadało swej sieci organizacyjnej; obecnie w związku z koniecznością rozszerzenia opieki nad dziećmi i młodzieżą polską w Niemczech, i co za tem idzie, zwiększenia wydatków na ten cel, — Towarzystwo zamierza przystąpić do organizowania swych komitetów wojewódzkich i powiatowych, któreby miały za zadanie propagowanie werbunku członków wspierających Towarzystwa, opłacających składkę roczną w wysokości 1 złotego.

Zwracam uwagę P.P. Inspektorów (Dyrekcji szkół) i ogółu nauczycielstwa na godną poparcia działalność Towarzystwa i zachęcam do wzięcia jak najczynniejszego udziału w mających powstać Komitetach Wojewódzkich i Powiatowych.

p. o. Kuratora Okregu Szkolnego

(—) *M. B. GODECKI*

55.

KURATORJUM**Okregu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 9.VI.1933 r. Nr. O-12581/33.

w sprawie prenumeraty „Oświaty i Wychowania“.

W związku z komunikatem, pomieszczonym w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Nr. 1 z dnia 4 marca 1933 r. str. 23) w sprawie czasopisma „Oświata i Wychowanie“ oraz koniecznością zaznajomienia się nauczycielstwa z zasadniczymi zagadnieniami reformy szkolnej — polecam dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół za-

wędowych. aby zaprenumerowały czasopismo „Oświata i Wychowanie“, kierownictwa zaś publicznych szkół powszechnych, szkół dokształcających zawodowych i szkoły prywatne gorąco zachęcam do zaprenumerowania.

Ministerstwo W.R. i O.P. pokryje z własnych funduszków koszty prenumeraty tego czasopisma za rok 1933 dla wszystkich Inspektoratów Szkolnych, dla wszystkich Ognisk metodycznych i Centralnych Bibliotek Pedagogicznych, znajdujących się na terenie Kuratorjum, przyczem fakt otrzymywania czasopisma przez Ognisko metodyczne nie zwalnia szkoły, w której się ognisko znajduje, od prenumerowania drugiego egzemplarza.

Poszczególne numery, opłaconego przez Ministerstwo czasopisma, należy kompletować, a z końcem roku 1933 nadesłać Ministerstwu W.R. i O.P. pokwitowania z odbioru całego rocznika, z podaniem numeru inwentarza.

O ileby poszczególne Inspektoraty Szkolne, Ogniska lub Centralne Biblioteki Pedagogiczne nie otrzymały w ciągu roku 1933 jakiegoś numeru czasopisma, należy zwracać się wprost do Administracji „Oświaty i Wychowania“ (Warszawa, Aleja Szucha Nr. 25).

Inspektoraty Szkolne winny umożliwić jak największej liczbie nauczycieli zaznajomienie się z treścią nadrukowanych zeszytów czasopisma, oraz starać się w miarę możliwości o zaprenumerowanie go przez istniejące w powiecie ośrodki samokształceniowe (rejon konferencyjne, powiatowe, rejonowe, wędrowne i szkolne biblioteki nauczycielskie i t. d.).

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) M. B. GODECKI

56.

KURATORJUM

Okręgu Szkolnego Brzeskiego

Dnia 10.VI.1933 r. Nr. O-12612/33.

W sprawie *wycieczek szkolnych*.

W związku z okresem letnich przedwakacyjnych, wakacyjnych i powakacyjnych wycieczek, obozów i kolonij letnich zalecam jaknajgoręcej Dywizjom i Kierownictwom wszystkich szkół kierowanie organizowanych wycieczek na Pomorze i wybrzeże morskie, — celem zamanifestowania nierozzerwalnego związku tych ziem z Rzeczpospolitą i utrwalenia w umysłach i sercach młodzieży poczucia doniosłych wartości, jakie ziemie owe i wybrzeże morskie reprezentują dla rozwoju i znaczenia Polski jako Państwa.

Zarazem podaję do wiadomości, że z okazji przypadającej w bieżącym roku 250-letniej rocznicy odsieczy wiedeńskiej Pan Wojewoda Tarnopolski wystąpił z inicjatywą organizowania wycieczek szkolnych do Oleska i Podhorzec, jako miejscowości szczególnie węzłami historii związanych z imieniem Wycieczki króla Sobieskiego.

Gdyby zatem zorganizowanie wycieczek w stronę Pomorza nie mogło z powodu większych trudności dojść do skutku, należy w miarę możliwości, uwzględnić powyższą inicjatywę również jeszcze i po wakacjach szczególnie z terenów bliżej położonych.

Wszelkich szczegółowych informacji w tym względzie udziela Wojewódzki Komitet Obchodu Roku Sobieskiego — Sekcja Wycieczkowa — w Tarnopolu, Gmach Urzędu Wojewódzkiego.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego

(—) *M. B. GODECKI*

57.

RUCH SŁUŻBOWY

SZKOLNICTWO P O W S Z E C H N E.

PRZENIESIENIA.

92. OBERMUELLER ZYGM. z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Deniskowiczach.
93. WOLSZCZAK PIOTR z Bychowa z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Derewkach.
94. BIENIA MARJA z Karasina z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Chocieszowie.
95. TROJNARÓWNA ZOFJA z Niewirza z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Pniewnie.
96. NIEMIRÓWNA IRENA z Borek Chociesz. z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Worokomlu.
97. PIEKARSKI BOLESŁAW z Meżysycka z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Borkach
98. SEWASTJANOW MATEUSZ z Chocenia z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Sieiszczach, pow. koszyrskiego.
99. OKMIŃSKI STEFAN z K. Kosz. z dn. 16.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w O. S. Lublin.
100. SZYCHLIŃSKA MICHAŁ. z Chocieszowa z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Meżysycku.

101. GARCZYŃSKI KAZIM. z Chłocunia z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kamieniu Koszyrskim.
102. NOZANKA FELICJA z Wólki z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Stryjach, pow. kobryńskiego.
103. KLUZIKÓWNA WALER. z Swarynia z dn. 1.VIII.32 na rów. stan. w Borysówce, pow. kobryńskiego.
104. ŁOWIŃSKA MARJA z Kam. Szlachec. z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Hosku.
105. KOCON LEON z Borysówki z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Swaryniu.
106. SUTORÓWNA GENOW. ze Swarynia z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Pawłopolu
107. KASPRZYKÓWNA MARJA ze Stryjów z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Samarach.
108. GAŚZCZECKA STAN. z Kadzielnicy z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jurkowszczyźnie.
109. ZARAKOWSKA JADW. z Samar z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Lasowcu
110. DROZDŹ STAN. z Lasowca z dn. 1.VIII.32 na w. pr. na rów. stan. w Kam. Szlachec.
111. HORODYŃSKA KAZ. z Chabowicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Osipowiczach.
112. HELJASZÓWNA MARJA z Pawłopola z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Swaryniu.
113. DROZDZOWA WACŁAWA z Pawłopola z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kam. Szlachec.
114. KOŁECKA MARJA z Derewni z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Matjasach.
115. BARDELOWNA STEF. z Kam. Szlachec. z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Czernianach.
116. CZYŻEWSKA FELICJA z Jurkowszczyzny z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Oniskowicach.
117. SAMUSIK MIKOŁAJ z Matjasów z dn. 1.VIII.32 z urzędu na rów. stan. w Derewni.
118. ŻBIKOWSKA ZOFJA z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Mieniewieżu.
119. DUBOWIKÓWNA ŁUCJA z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Poluszyńcu.
120. ŚNIECHÓWNA JOZEFA z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Sukaczach.
121. JAHOLKOWSKA EMILJA z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.
122. SIEMIGINOWSKI TAD. z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.

123. FREYOWNA EMILJA z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.
124. JAMROZEK ALEKS. z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.
125. SIEMIGINOWSKA ROZALJA z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.
126. SKOWRONOWA APOLONJA z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kobryniu Nr. 2.
127. MACIEJEWSKI HIERONIM z Kobrynia z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Tomaszówce, Brześć.
128. ZAMORSKI STAN. z Dywina z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Żabince.
129. MIKOŁAJEWSKI WIKTOR z Pszemeji z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Bulkowie.
130. JAMROZEK ALEKS. z Kobrynia z dn. 1.XI.32 na wł. pr. na rów. stan. w O. S. Kraków.
131. ZYSKOWSKI JOZEF z Busiaża z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Budeczy.
132. WYSOCKA JADW. z O. S. Warszawskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kozikach.
133. LEWICKA WIELISŁAWA z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wólce Telech.
134. MUELLER ALEKSY z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wólce Telech.
135. BRZEZIŃSKI ALOJZY z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wiadzie.
136. GRUSZECKI FELIKS z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Rudni.
137. KANT JOACHIM z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Sowinie.
138. DORSCH PAWEŁ z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Berkach.
139. KACZOROWSKI TEODOR z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Glinie.
140. TOMASZEWSKI MAKSYMILJAN z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Busiażu.
141. URBAN ZYGMUNT z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Mostykach.
142. PACIORKOWNA JANINA z Kozik z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w O. S. Wileńskim.
143. LICHOCZAJOWNA HELENA z Rudni z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. Klepaczach.
144. CHARYTONIK ALEKSANDER z Wólki Telech. z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jablonce.

145. DOLIŃSKA MARJA z Busiaża z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Rackiewiczach.
146. SOSNOWSKA MARJA z Dubitowa z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Różanie.
147. SIFIN STANISŁAW z Bajek z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Dubitowie.
148. KRUSZELNICKI JAN z Glinna z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Obrowie.
149. TYSZKIEWICZÓWNA FELIKSA z Choroszczy z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wysokiem.
150. SOSNOWSKI STEFAN z Dubitowa z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Dołkach.
151. RYŁKÓWNA HELENA z Dołek z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kuleszach.
152. KOŹMICZ JAN z Bajek z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Świętej Woli.
153. BRYŁA STANISŁAW z Wysokiego z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Bajkach.
154. JĘDRZEJAKÓWNA ZOFJA z Turnej z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Staniewiczach.
155. BUDZIOSZ KAZIM. z Jabonki z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Bajkach.
156. PAWNYKO MIKOŁAJ ze Świętej Woli z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Turnej.
157. ŁĘCZNARÓWNA ANNA z Klepacz z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Niwie.
158. CHARYTONIUKOWA BRON. z Wólki-Telech. z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jabłonce.
159. KUZIÓWNA STANISŁAWA z Wiadzi z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Krajach.
160. MYCAWKO HELENA z Jowicz-Zadut. z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Luboniu.
161. KRAWCZYK JÓZEF z Dworca z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wielkim-Lesie.
162. KIELBOWA EMILJA z Białego Jeziora z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Bostyniu.
163. NOWAK WACŁAW z Działkowicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kupowcach.
164. BRYGIDER MICHAŁ z Wielkiego-Lasu z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Działkowiczach.
165. LEWANDOWICZÓWNA MARJA z Lubonia z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jazwinkach.
166. TOPORÓWNA STEFANJA z Chorostowa z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Czudzinie.

167. GWIAZDZINA WINCENT z Łunińca z dn. 1.XIII.32 z urzędu na rów. stan. w Milewiczach.
168. LIPSKA WIKTORJA z Wólki-Brodnickiej z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Dworcu.
169. KOPŁYTO FRANC. z Nowosiółek z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jowilczach Załut
170. KOZIANKA ANNA z Rachowicz z dn. 1.VIII. 32 na wł. pr. na rów. stan. w Nowosiótkach.
171. MACELUCHÓWNA IRENA z Grabowa z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Wólce-Brodnickiej.
172. KOWALICZKO MARJAN z Milewicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Chorestowie.
173. ŁOPUSZNIAKÓWNA MARIJA z Gawrylczyce z dn. 1.VIII. z urzędu na rów. stan. w Łuce.
174. SPRINGWALDOWA ANTONINA z Jaśkowicz z dn. 1.VIII. 32 na wł. pr. na rów. stan. w Moroczycy.
175. PICZANKA FRAN. w Gawrylczycach z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Deniskowiczach.
176. GÓRSKI FELIKS z Deniskowicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Gawrylczycach.
177. WOJSÓWNA JOZEFA z Deniskowicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Gawrylczycach.
178. ŚPIEWAK KAROL z Srebrnicy z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Jaśkowiczach.
179. MACHCZYŃSKA MARTA z Czuczewicz z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Meleśnicy.
180. JADACHÓWNA FRAN. z Zaprosia z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Dworcu
181. SYCZ MICHAŁ z Łunińca z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Rokitnie.
182. MICHALIKÓWNA JADW. z Czudźma z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Srebrnicy.
183. MIKUSIŃSKI WŁAD. z Dworca z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Grabowie.
184. KISZULÓWNA ANNA z Rokitna z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Lusinie.
185. KONONOWICZÓWNA LUDM. z Meleśnicy z dn. 1.VIII. 32 na wł. pr. na rów. stan. w Czuczewiczach.
188. PRZYBORSKI KAZ. z Łunina z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Zaprosiu.
187. MECHERZYŃSKI EUG. z Lusina z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Mielnikach.
188. SIKORÓWNA ANNA z Michnik z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Lusinie.

189. LESZCZYŃSKA MAR. z Rokitna z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Łuminie
190. PREIBE LEONARD z Lusina z dn. 1.VIII. 32 na wł. pr. na rów. stan. w Andruszkowie.
191. SYCZOWA MARJA z Łunińca z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Rokitnie.
192. CZAPIEWSKI JÓZEF z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Pieszczance, pow. łuninieckiego.
193. KWELLA JAN z O. S. Pomorskiego z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Drebsku.
194. TYMKOWICZOWA M. z Chorostowa z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Czolońcu.
195. MANSZA BRON. z Połuszciewicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Tymoszewicach.
196. DERREROWA STAN. z Obarewicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Żydowiczach.
197. TYMKOWICZ JÓZEF z Chorostowa z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Czolońcu.
198. ANTONIOWA WŁAD. z Siemkiewicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Mokrowie.
199. BERYCH ZDZISŁAW z Kruśhowicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Kruśhowiczach M.
200. OSIEJÓWNA BRON. z Małkowicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Małkowiczach, stacja.
201. MARKOWSKI PIOTR z Różany Wiel. z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Różanie Nowej.
202. GRZESKOWIAK CZESŁ. z Tymoszewicz z dn. 1.IX.32 z urzędu na rów. stan. w Połuszciewiczach.
203. OGRODNICZKOWA HEL. z Mikaszewicz z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Drohiczyńskim Poleskim
204. SKOWRONOWA APOL. z Łunińca z dn. 1.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kobryniu
205. KOZIANKA ANNA z Nowosółtek z dn. 16.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Budeczy, pow. łuninieckiego.
206. ZYSKOWSKI JÓZEF z Budeczy z dn. 16.IX.32 na wł. pr. na rów. stan. w Nowosółkach.
207. ZAGOBELNY ADAM z Łachewki z dn. 1.X.32 na wł. pr. na rów. stan. w Mikaszewiczach.
208. MARKOWSKI PIOTR z Różany Nowej z dn. 1.XI.32 na wł. pr. na rów. stan. w O. S. w Łucku.
209. SAWICKA MARCJAŃ. z Porzecza z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kowniatynie, pow. pińskiego.
210. CHARZYŃSKI STAN. z Płoszczawej z dn. 1.VIII.32 na wł. pr. na rów. stan. w Kunbawie

58.

OKRĘGOWA KOMISJA DISCYPLINARNA
dla nauczycieli szkół podległych Kuratorjum Okr. Szkolnego
Brzeskiego.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządza, z dn. 19. IV. N B. P. 4662/33 na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Relig. i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933, wydanego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom (Dz. U.R.P. Nr. 26, poz. 217) ustanowił następujący skład Okr. Kom. Dyscyplin. dla naucz. szkół podl. Kur. O. S. B.:

1. p. Wilk Jan, naczelnik wydziału — przewodniczący.
2. p. Winiarski Marian, p. o. naczelnika wydziału — zastępca przewodniczącego
3. p. Bieniewski Justyn, dyrektor Kasy Chorych w Brześciu n.B.,
4. p. dr. Czakowski Filip, wiceprezes Okręgowej Izby Kontroli w Brześciu n.B.,
5. p. Dutkiewicz Franciszek, naczelnik wydziału P. U. W. w Brześciu n.B.,
6. p. Grzybowski Gustaw, naczelnik wydziału Okręgowej Izby Skarb. w Brześciu n.B.,
7. p. dr. Milewicz Władysław, dyrektor szpitala miejskiego w Brześciu n.B.,
8. p. Rutkova Irena w Brześciu n.B.,
9. p. Rzeszotarski Kazimierz, dyrektor Oddz. Banku Polskiego w Brześciu n.B.,
10. p. Stankiewicz Tadeusz, b. dyrektor Oddz. Banku Handlowego w Brześciu n.B.,
11. p. Szczuka Wacław, kasjer Elektrowni Miejskiej w Brześciu n.B.,
12. p. Wierzbicki Włodzimierz w Brześciu n.B.,
13. p. Lubojacki Józef, p. o. okręgowego wizytatora szkół.
14. p. inż. Walczakowski Aleksander, p. o. naczelnika wydziału.
15. p. Zaleski Czesław, okręgowy wizytator szkół,
16. p. Goławski Bronisław, p. o. kierownika publ. szkoły powsz. Nr. 10 w Brześciu n.B.,
17. p. Karaś Franciszek, kierownik 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 2 w Brześciu n.B.,
18. p. Kiwalle Aleksander, nauczyciel szkoły powsz. w Rzeczyce, pow. brzeskiego,

19. p. Peszek Ferdynand, nauczyciel szkoły powsz. Nr. 3 w Brześciu n.B.,
20. p. Czajkowski Tadeusz, nauczyciel gimnazjum państw. im. R. Traugutta w Brześciu n.B.
21. p. Dąbrowski Roman, nauczyciel gimn. państw. im. R. Traugutta w Brześciu n.B.,
22. p. Fąfara Michał, dyrektor państwowego gimn. im. M. Rodziewiczówny w Kobryniu,
23. p. Guściora Franciszek, nauczyciel gimn. państw. im. R. Traugutta w Brześciu n.B.,
24. p. Kolendo Władysław, dyrektor gimn. państw. im. R. Traugutta w Brześciu n.B.,
25. p. Bem Edward, nauczyciel państw. seminarjum naucz. w Prużanie,
26. p. Mizerski Bolesław, dyrektor państw. semin. naucz. w Prużanie,
27. p. Czapkiewicz Bronisław, p. o. dyrektora Średn. Szk. Techn. im. J. Piłsudskiego w Brześciu n.B.,
28. p. inż. Renard Romuald, nauczyciel Państw. Szk. Rzem. Przem. w Białymstoku,
29. p. Sosnowski Stanisław, nauczyciel Państw. Szk. Miern. i Przem. Leśnej w Łomży.

Pan Kurator O.S.B. zarządzeniem z dn. 22.V.33 N.O. 9045/33 powołał:

na rzecznika dyscyplinarnego p. Adama Wiktora Tatomira,
p. o. wizytatora O.S.B.;

na zastępców rzecznika dyscyplinarn.:

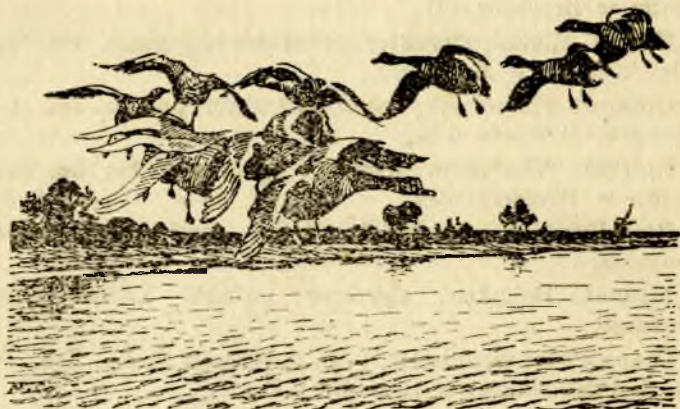
p. inż. Antoniego Bachowskiego, p. o. wizytat.,

p. dr. Melanję Brokmanową, p. o. wizyt.,

p. mgr. Aleks. Sterlegoffa, urzęd. K.O.S.B.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Poświęcona pracy nauczycielstwa w szkole i poza szkołą.

Nowe metody dydaktyczne a nowy typ psychiczny nauczyciela.

Zbyt słabo zdajemy sobie sprawę, że ewolucja form dydaktycznych, tak żywo w obecnej dobie tocząca nic swoich przemian — to ewolucja nie tylko — form. Nigdy nie może tak szczerze zagadnienie formy nie przylega do zagadnienia treści. A tą treścią: psychologja nauczania, rozpinająca się wzdłuż osi stosunku, łączącego psychikę ucznia z psychiką nauczyciela.

Ewolucja form dydaktycznych, to wyraz ewolucji stosunku nauczyciela i ucznia; punktami zmienności w psychologii stosunku to typ psychiczny ucznia w pewnej mierze, lecz przede wszystkim typ psychiczny nauczyciela

Związek między metodą dydaktyczną a psychologją stosunku nauczyciela i ucznia jest tak ścisły, że trudno dociec, czy ewolucja tego stosunku nieuchronnie pociąga ewolucję form dydaktycznych, czy też poszukiwanie optimum w dziedzinie techniki nauczania stwarza jakoby obocznie nowe postulaty w dziedzinie psychologicznego ujęcia stosunku nauczyciela i ucznia.

Zdajemy sobie sprawę z siedmiomilowych postępów, jakie uczyniła w ostatnich czasach ewolucja form dydaktycznych choćby przez zestawienie takich jej punktów demarka-

cyjnych, jak: metoda wykładu, metoda pytań, metody dyskusyjne, metod projektów, metoda t. zw. szkoły pracy, wreszcie metoda lekcji pod kierunkiem. Natomiast zbyt mało interesujemy się ewolucją stosunku psychologicznego nauczyciela i ucznia, przede wszystkim w wykładniku typu psychicznego nauczyciela, który się przecież wypowiadał przez poszczególne metody.

Dawny nauczyciel z metody wykładu miał w sobie coś z Boga w swojej potędze, wszechmądrości, która czyniła go w dziedzinie jego przedmiotu ostateczną instancją i w bezwzględnej pewności swych bezapelacyjnych wyroków. Nieomyślność i wyniosłość robiła z niego osobistość niemal ponad-ludzką, wytworzącą kolosalny dystans pomiędzy sobą a uczniem. On wiedział wszystko, uczniowie to, czego im udzielił; był ich zasadniczym źródłem wiedzy, był jedyną w klasie zatapiającą ich indywidualnością. To też dla tego stosunku psychologicznego nauczyciela i ucznia niewiedza czegoś ze strony nauczyciela, pomyłka, mogła być katastrofą, obalała boga, nie dając wobec ówczesnej metody dydaktycznej wzamian — nic.

„Jehowiczność“ nauczyciela łagodziła w metodzie pytań pewna — dobroć. Nadal był on wszechwiedzącym panem nad swym przedmiotem, ale zamiast narzucać swoją wiedzę wykładem, wydobywał ją, *swoją własną wiedzę*, z cierpliwą dobrocią, z uczniów. W tem, najczęściej, sugerowaniu ucznia kosztem usamodzielniania go w zdobywaniu prawdy, było coś z tajemniczego wysiłku joga. Czyż często nie robił nauczyciel wrażenia joga, rydzierającego swoją wolą pożądaną u ucznia reakcję? Oczywiście i przy tej metodzie musiał nauczyciel nie tylko górować nad uczniem, lecz niemal go ogarniać. Jego horyzonty w dziedzinie danej specjalności były ostatnim kresem, ku któremu mogła się wspinać choiwość wiedzy ucznia. Próżnia w jakimkolwiek punkcie wiedzy nauczyciela była dla ucznia luką nie do wypełnienia. Próżnią. Ślepą ulicą.

Metody późniejsze coraz więcej zostawiają miejsca indywidualności ucznia. Zasadą metod dyskusyjnych jest zostawienie młodzieży możliwości wydobycia własnego zdania i przemierzenia obszaru danego zagadnienia we własnym kryterjum. Indywidualność nauczyciela pozornie gra z tłumikiem; pozornie, bo pomimo miłkliwości nauczyciel dyskusją kieruje, wpędzając myśli ucznia w pożądaną łożysko i wpływając rozstrzygająco na wynik dyskusji. Mimo to jednak bodaj formalnie zdanie ucznia ma choćby czasowo prawo współistnieć przy zdaniu nauczyciela. Jest tu coś jakby złuda republikańskiej równości, która nie może pozostać bez wpływu na urobienie się stosunku ucznia i nauczyciela. Poczucie swoobdy, zaufanie we własne siły, kształ-

tują uprawnioną psychikę ucznia i tak ustalają jego stosunek do nauczyciela, że, choć ten nadal w zupełności panuje nad ekspansją myślową ucznia, to przecież stoją obok siebie nie pan i proch (jak w epoce wykładu), lecz dwaj, acz bardzo nierówni — ludzie.

Metoda projektów idzie w tym kierunku jeszcze dalej, bo już nietylko poglądy ucznia mają prawo do wyrazu, lecz i jego wola. Moc realizatorską zyskuje tu jego aktywność. A jednak i tutaj nauczyciel i ilościowo i jakościowo wykreśla zarys pracy.

T. zw. „szkoła pracy“, zatrzymując powiew „republikanizmu“ — daje uczniowi możliwość kierowania się w obrębie przedmiotu własnym zamiłowaniem. Stąd otwarte dla ucznia nowe możliwości i nowe drogi. I stąd także przestaje horyzont wiedzy i zamiowań nauczyciela być jedyną możliwością ucznia. Nauczyciel staje wprawdzie górą, ale obok ucznia raczej niż bezwzględnie ponad nim, co zresztą nie przeszkadza mu być kierownikiem*.

W metodzie pracy pod kierunkiem jeszcze większe przesunięcie w tym stosunku. Zdecydowanie nauczyciel zstępuje ze swego piedestału, by stać się starszym, więc bardziej doświadczonym towarzyszem pracy ucznia**.

Jakież kolosalną przebiegł drogę typ psychiczny nauczyciela od niegdyś, groźnej „jehowiczności“ do dłuższej niemal koleżeńskości, wygrywającej swoje nuty w dzisiejszym stosunku nauczyciela i ucznia!

Na jakiej podstawie organizacyjnej w pracy szkolnej może się rozwinąć ten stosunek koleżeństwa? I jaki musi stwarzać typ psychiczny nauczyciela?

W pracy szkolnej, zainicjowanej przez nauczyciela lub ucznia, nauczyciel *primus inter pares* kieruje przez doświadczenie *formą* pracy ucznia. Podkreślam: *formą*. Dba o sumienność w ustosunkowaniu się jego do tekstu, o prawidłowość przebiegu badań etc. Natomiast nie wpływa na *treść* zdobyczy naukowych ucznia. Uczeń dochodzi wszytkiego sam. Nie koniec na tem. Nie mogąc przecież przesądzać zgóry zdobyczy samodzielnej pracy ucznia, bo wszak, jak uczy doświadczenie,

*) Wszystkie te sylwetki duchowe tyczą, oczywiście, przeciętność typu. Wybitna indywidualność nauczyciela przewycięzała zasadzki metod, podobnie jak wybitna indywidualność ucznia nie dawała się zetrzeć najbardziej prymitywnym wdrożeniom w poszukiwanie wiedzy

**) Zwróciła mi uwagę na nowy charakter współpracy nauczyciela i ucznia w nowoczesnych metodach dr. Marja Kuźmińska.

ten sam tekst może różnym badaczom mówić różne rzeczy, zyskuje nauczyciel okazję, by biegiem postawionego zadania raz jeszcze skontrolować swoje poglądy. Prawdziwie twórczemu umysłowi nauczyciela praca szkolna daje ogromne pole do poszerzenia i pogłębienia wiedzy. I tu pomiędzy uczniem a nauczycielem wytwarza się koleżeństwo zainteresowań i ciekawości. Odpada, nudna i zmiechająca ucznia, świadomość, towarzysząca mu przy dawnych metodach pracy, że to, nad czym się sam męczy, zostało już dawno i definitywnie rozwiązane, że nauczyciel ma klucz do zagadki, i że zatem on, uczeń, niczego swoim wysiłkiem nie dokona. Zdobywanie wiedzy przestaje redukować się do rozwiązywania rebusów, których wynik zgóry znany — a nabiera kolorytu tego, czym jest istotnie: zbliżania się do prawdy na pewnym wycinku zainteresowań. Odpada poczucie beznadziejności — i bezcelowości pracy.

Natomiast wytwarza się atmosfera pracy, której celowość nie może być kwestjonowana, a więc pracy twórczej i radosnej.

Można nawet powiedzieć, że im mniej nauczyciel jest zrutynizowany w swojej wiedzy, im lepiej umie *stawiać zagadnienie*, a im *mniej ma ambicji encyklopedycznego „je sais tout“*, tem lepszą potrafi wytworzyć atmosferę pracy, więc tem lepszym jest nauczycielem.

A więc nowy typ nauczyciela, którego domagają się nowe metody dydaktyczne, musi posiadać pewne zasadnicze cechy, które kolejno omówimy:

1) *Wnikliwe zrozumienie cudzej indywidualności* i to na przestrzeni wszystkich możliwości psychologii dyferencjalnej. Bez tego nie potrafi towarzyszyć w pracy poszczególnym uczniom, czyli nie potrafi przez indywidualizację pokierować swoistymi możliwościami rozwoju poszczególnych uczniów.

2) Musi posiadać *kolosalne zainteresowanie dla swojego przedmiotu*, bez czego nie wzniesi zamiłowania u młodzieży, przyczem równocześnie nie wolno mu pojmować „swojego“ przedmiotu, jako czegoś załatwionego, skończonego; przeciwnie, musi być głęboko przekonany, że dany przedmiot to dziedzina otwarta i domagająca się badań. Tylko w ten sposób pociągnięcie ku niej aktywność młodzieży.

3) Musi posiadać *ciekawość* w dziedzinie swego przedmiotu, a więc tę sprężynę, bez której niema twórczego umysłu i twórczego nastawienia do badań. Nauczyciel, któryby nie miał ciekawości w dziedzinie swojej wiedzy, nie miałby poprostu prawa zwalczać u ucznia obojętności i oziębłości dla nauki.

4) Dzisiejszego nauczyciela musi cechować *brak zarozumialości*, która skłania do uważania siebie za bezwzględny autorytet. Jest to bardzo ważne, a wiąże się z tem, cośmy po-

przednio mówili: z pojmowaniem swojego „przedmiotu“ jako czegoś olbrzymiego, czego jeden człowiek nie może definitywnie objąć i ze skonstatowaniem płynnej żywotności danej dziedziny wiedzy. Taki stosunek do przedmiotu idzie, oczywiście, ręką w rękę z wiedzą, nie zaś z nieuctwem.

5) Równocześnie musi mieć nauczyciel *gotowość uznania czyjegoś zdania*, choćby zdania — ucznia. Daje to uczniowi tak cenne na terenie zainteresowań naukowych poczucie własnej ważności pewnej autonomji w dziedzinie własnych dociekań.

6) Dalej dzisiejszy nauczyciel musi umieć *chętnie i oczywiście przyznać się do swojej niewiedzy* w pewnym kierunku, czy do swojej pomyłki. Wynika to zresztą z tego, cośmy poprzednio powiedzieli — a w konsekwencji jest iście *ludzkiem* nawiązaniem nici *pokrewieństwa z uczniem*. Trzeba stanąć na stanowisku, że takie przyznanie nie jest zawstydzającym i dyskredytującym upokorzeniem, lecz *ukorzeniem się przed ogromem i skomplikowaniem nauki*. Mimo, że brzmi to paradoksalnie, jednak powiedzieć możemy, że u nauczyciela *pożyteczniejsza* jest pewna pokorna niewiedza, niż poczucie kompletnej wiedzy. Nauczyciel, który *umie nie umieć*, rozdyma horyzonty nauki w bezmiar godny požądania. Ponadto wzbudza ogromne poważanie *dla siebie jako człowieka*. Nie tak człowieczeństwu nie przynosi ujmy, jak błądliwość. Tak więc w oczach ucznia *staje się autorytetem jako człowiek*.

7) Wreszcie nauczyciel musi umieć się *cieszyć* zdobyciami wiedzy, aby móc uczyć młodzież tej radosnej reakcji, która jest największą nagrodą za trudy zdobywcze. Atmosferę zadowolenia, wprost uciechy, gdy się *doszło* do czegoś ciekawego, musi nauczyciel klasie wprost *narzucać*.

Tak więc staje przed nami w dzisiejszym nauczycielu zupełnie inny człowiek, niż dawniej. Urobiły go może czasy — zdecydowały ostatecznie nowe wymogi dydaktyczne.

Doświadczony towarzysz na szlakach poznania, starszy kolega, zyskujący sobie posłuch nie dyscypliną szkolną, nie podziwem dla swojej encyklopedyczności, nie koturnowym autorytetem — lecz pełnem człowieczeństwem. Człowiek o zdecydowanym poglądzie na świat, twórczy t.j. nie tylko posiadający pewną wiedzę, lecz *przedewszystkiem bezustannie zdobywający tę wiedzę* i to jawnie, w świadomości uczniów, świecący przykładem nie jako posiadacz pewnych zasobów intelektualnych, lecz jako *żywy, chłonny organizm*, dążący wciąż ku wszelakiemu poszerzeniu i pogłębieniu.

Tylko taki człowiek może być w nowoczesnem pojęciu *wychowawcą*. Zasuszone „książkowe“ wieklenie pozornej doskonałości jest wszak za małe chyba jako cel, a jako przykład *żywego* człowieka — fałszywe. Nie pokazuje bowiem sobą, jak czło-

wiek ma się *stawać*, dojrzewać, podnosić, zdobywać, dążyć do własnej pełni. *Zywego człowieka-przykładu* nie zastąpi zbiór aforyzmów i przykładów, bo tylko żywy człowiek może zilustrować możliwości człowieczeństwa i stworzyć atmosferę, sprzyjającą wewnętrżnej pracy.

Tylko taki człowiek może być dziś i *nauczycielem*. Przez koleżeńskie zbliżenie pozna bliżej psychikę ucznia, co mu pomoże do formowania go w dziedzinie jego intelektu, woli, wrażliwości, w dziedzinie jego możliwości twórczych; napelni go pragnieniem wiedzy, zapalem, rozbudzi zamiłowania, pokaże takie horyzonty wiedzy, które nie do ogarnięcia wzrokiem jednego człowieka, znajdują w swej szerokości punkt oparcia dla każdego zainteresowania i każdej twórczej ciekawości. Wszak pokora wobec obszarów wiedzy i miłość dla niej, to jest to, co musi charakteryzować nowoczesne ustosunkowanie się do niej twórczego człowieka i co jedynie przerzuci most między tem, co zostało zdobyte i tem, co jest do zdobycia. Nowoczesny nauczyciel, podsuwający choćby niewinną mistyfikacją zdobyty już obszar zdobywaniu ucznia, lub też jego nowej interpretacji, jest tym, który *inicjuje* młodego w cudowny proces naukowego poznania, z jego *trudem* — i *radością*. Rozwiązując wraz z uczniem pewne zadanie i dając mu pole do biegnięcia — byle prawidłowo — za własnym popędem ku własnym ciekawościom naukowym, nauczyciel inicjator i przykład staje się znów towarzyszem i kolegą. *Żywy przykład, inicjator, doświadczony towarzysz i życzliwy kolega* zamykają krąg *jednej osobowości nowoczesnego nauczyciela*.

I jeszcze parę słów ku apoteozie nowego typu nauczyciela. Nowy nauczyciel — to *człowiek szczęśliwy*, od którego odpadło przestarzałe przysłowie „quem dii oderunt paedagogum fecerunt“ i zamaszyste przekleństwo: „bodajeś cudze dzieci uczył“. Jest szczęśliwy, bo jest sobą, ma prawo być tym, którym go uczyniła własna jego linja człowieczeństwa. Sztuczna powaga, dawny koturn, patos nieomyślności — wszystko to, co znamionowało dawnego „belfra“, teraz odpadło.

A wraz z poczuciem zadowolenia z prawidłowego rozwoju własnego „ja“ rozwija się wysokie poczucie własnej godności zawodowej, to samo, które niegdyś rybaków zmieniło w apostołów, napelniając ich szczęściem spełnianej wielkiej misji.

Jeśli zasługą nowych metod dydaktycznych nie byłoby nic innego, jak tylko stworzenie dwóch zastępów zdecydowanych szczęśliwców: zastępu pracującej z zapalem i zaciekawieniem młodzieży i zastępu żywych, pełnych i zadowolonych z rozwoju po linji własnego człowieczeństwa nauczycieli — to, zaiste, ta zasługa byłaby aż nadto wystarczająca, by ją uznać za zjawiska epokowe.

Dr. Stefanja Skwarczyńska.

Ognisko Metodyczne Przyrodoznawstwa w Brześciu n-B.

1. KONFERENCJA METODYCZNA.

W dniach 24 i 25 lutego r. b. odbyła się w Ognisku m. p. w Brześciu n. Bugiem rejonowa konferencja metodyczna nauczycieli biologji szkół średnich O. S. Brzeskiego i Łuckiego. Na konferencji opracowywano sposoby laboratoryjnego ujęcia następujących tematów: 1. Budowa i życie zwierzęcia wyższego i niższego na przykładach ryby i pantofelka. 2. Robaki pasorzytnicze. 3. Czynności układu nerwowego człowieka na przykładzie oka.

Temat „budowa i życie zwierzęcia wyższego na przykładzie ryby“ był opracowany zbiorowo przez 14 nauczycieli i przedstawiony w 4 referatach sprawozdawczych. Na podstawie tych referatów i przeprowadzonej nad nimi dyskusji, oraz nadesłanych po konferencji dodatkowych uwag, przygotowano w Ognisku m. p. artykuł, który podaję poniżej w redakcji p. A. Solskiej.

Streszczenia pozostałych referatów otrzymali uczestnicy w odbitkach, wobec czego w Dz. Urz. drukowanie nie będą. Komunikaty bibliograficzne będą podane w Nr. następnym, razem z komunikatami z konferencji majowej.

J. Radomski

Kierownik Ogniska

2. BUDOWA I ŻYCIE ZWIERZĘCIA WYŻSZEGO NA PRZYKŁADZIE RYBY.

Na lutowej konferencji metodycznej wygłoszono i przedyskutowano 3 referaty sprawozdawcze z pracy nad laboratoryjnym ujęciem budowy i życia zwierzęcia wyższego na przykładzie ryby. Mianowicie: 1) referat p. Kisielowej (Zdołbunów): Komórkowa i tkankowa budowa ryby; 2) referat Białostockiej grupy

przyrodników: zewnętrzna budowa i ruchy ryb, mięśnie, budowa wewnętrzna, narządy rozrodcze, narządy wydzielnicze, oddychanie i obieg krwionośny; 3) referat Brzeskiej grupy przyrodników: nauka o rybie, morfologia, anatomja, histologia, fizjologia i ekologia. Po konferencji nadesłał pracę na ten sam temat p. L. Borecki (Drohiczyn n.B.).

Niniejsze opracowanie oparto na referacie grupy brzeskiej, uwzględniając w nim poprawki, poczynione podczas dyskusji oraz włączając z pozostałych referatów te rzeczy, które zostały podczas dyskusji wysunięte.

Pracę p. Boreckiego uwzględniono tylko w małym stopniu, a to z powodu otrzymania jej już po ukończeniu rękopisu.

Grupa brzeska oparła swoją pracę na następujących zasadach:

1. Przeprowadzać badania zasadniczo na jednym gatunku.
2. Zapoznać ucznia z budową zwierzęcia wyższego i czynnościami z nią związanymi, postępując podobnie, jak z rośliną wyższą, aby ciągle nasuwała się analogja między temi dwoma organizmami:
3. Starać się łączyć zagadnienia anatomiczne z fizjologicznymi oraz wykorzystywać wiadomości, zdobyte już przy nauce o roślinie.
4. Przestrzegać celowości w doborze ćwiczeń i ekonomji czasu; niektóre zagadnienia, mniej nadające się do samodzielnego wykonania przez ucznia, traktować w formie dyskusyjnych omówień.

W niniejszym artykule zasady te zostały utrzymane.

Na pracę zużyła grupa brzeska 8 lekcji dwugodzinnych i w ten sposób rozplanowano poniżej materiały naukowe.

W pracy nad tym tematem korzystano z następującej literatury:

D. Gayówna: Organizacja ćwiczeń zoologicznych.

E. Gemborek: Teksty ćwiczeń z kursu metodycznego.

Nussbaum: Zootomja praktyczna.

Firewiczowie: Ćwiczenia zootomiczne.

Szymonowicz: Podręcznik histologii.

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIEŃ.

Wprowadzenie.

1. Omówienie zewnętrznej morfologii* ryb i podanie terminów: głowa, tułów, ogon, pokrywy skrzelowe, łuski, linja boczna, nazwy płetw promienie.

Terminy podaje się celem ułatwienia porozumiewania się w toku następujących prac.

2. Ułożenie planu pracy, drogą dyskusji z uczniami**:

- 1) budowa zewnętrzna i wewnętrzna ciała ryby oraz czynności narządów.
- 2) skład chemiczny ciała ryby
- 3) budowa mikroskopowa.

I. LEKCJA. Części ciała, kształt, barwa, płetwy i skrzela.

Pływanie.

Ćwiczenie 1. Zrobić konturowy* szkic ciała podanej ryby**, z uwzględnieniem poszczególnych narządów i oznaczyć nap. r. mi.

Omówienie kształtu, barwy i śluzu. Ich znaczenie w związku z trybem życia i przystosowaniem do środowiska***. Omówienia uczniowie streszczają w zeszytach.

Ćwiczenie 2. Zbadać budowę płetwy przez lupę i obiektyw 3, zrobić rysunek.

Ćwiczenie 3. Obciąć pokrywę skrzelową, obejrzyć i policzyć skrzela, jedno z nich wyciąć i rozpatrzeć na szkiełku zegark. przez lupę i zrobić szkic; jeden listek obejrzyć przez obj. 3 i narysować.

Praca pozalekcyjna: Obserwować ruchy ryb w akwarjum, zbadać użycie poszczególnych płetw; wyniki obserwacji zanotować.

Lektura. W ciągu pierwszych tygodni każemy uczniom przeczytać i streścić rozdziały VIII, IX i X z książki Siedleckiego „Skarby wód**” oraz z książki „Skarby przyrody“ rozdział o ochronie ryb — wyd. Rady Ochrony Przyrody.

II. LEKCJA. Łuska, skóra, mięśnie, szkielet — morfologiczna budowa z omawianiem czynności.

Omówienie budowy zewnętrznej i wyników obserwacji uczniowskich.

Ćwiczenie 1. a) Wyrwać kilka łusek i jedną zbadać pod lupą i obj. 3, zrobić rysunek; b) zbadać ich osadzenie w skórze oraz ułożenie, dorysować na pierwszym szkicu**; c) wykazać czem się różnią łuski z linji bocznej.

WYNIKI.

WSKAZÓWKI
i objaśnienia

*Pomoce: okazy ryb żywych i śniętych; tablice.

**Starać się o to, aby kolejność zagadnień i metoda pracy szły temi drogami, którymi postępowano przy badaniu rośliny wyższej.

*Na szkicu tym będą uczniowie wnosili, w następnych ćwiczeniach, niektóre szczegóły.

1. Głowa, tułów, ogon, płetwy, pokrywa skrzelowa, linja boczna, odbyt.

Stwierdzenie śluzu na powierzchni ciała.

**Oprócz ryb śniętych należy podać w wanienkach szklanych małe żywe rybki.

***Korzystać z żywych ryb w wanienkach.

2. Promienie i ciała barwikowe.

3. W skrzelach naczynia krwionośne.

*Lektura ta daje wiadomości o hodowli i rybołówstwie.

*Materiał z poprzedniej lekcji przechowany w 1% formalinie i żywe rybki w wanienkach.

- 1 a. Ciałka barwikowe.
1 b. Torebki. Ułożenie dachówkowane.
1 c. Kanałki lub wcięcie.

**Na szkicu konturowym z lekcji ..

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIENI.

Ćwiczenie 2. Rybę zagotowaną* włożyć do wanienki, nalać wody i zdjąć ostrożnie skórę. 1) Zbadać budowę i własności skóry. 2) Zbadać to, co znajduje się pod skórą, zrobić rysunek.

Omówienie. Podanie terminu mięsien. Układ mięśni.

Ćwiczenie 3. Wyrwać płetwę piersiową i zbadać jej osadzenie; rysunek.

Omówienie czynności mięśni* i przymocowanie mięśni do kości. Uczniowie odrywają mięśnie od kości, wydobywają kręgosłup i stwierdzają na nim naczynia krwionośne.

Ćwiczenie 4. Naszkicować kawałek kręgosłupa z boku z uwzględnieniem naczyń krwionośnych.

Dalsze omówienie. Kazać łamać uczniom kręgosłup na części, aż do pojedynczych kręgów; stwierdzenie obecności rdzenia nerwowego.

Treść omówienia uczniowie zapisują w zeszytach.

Ćwiczenie 5. Zbadać przez lupę budowę jednego kręgu, narysować z zaznaczeniem umieszczenia naczyń krwionośnych i rdzenia nerwowego.

Omówienie końcowe — budowa kręgu; dalsze części szkieletu i omówienie całego szkieletu na preparacie lub tablicy anatomicznej.

Praca pozalekcyjna. Oglądnąć szkielet ryby, naszkicować głowę i kręgosłup, umocowanie płetw piersiowych i brzusznych.

Ćwiczenie 6. Oglądnąć przekrój poprzeczny* ciała ryby, naszkicować i oznaczyć napisami rozpoznane części.

III LEKCJA**. Głowa: pokrycie, jama ustna, nozdrza, oko, mózg. Czynności układu nerwowego.

Omówienie poprzedniej lekcji; wysuwa się sprawa: skąd bierze początek rdzeń nerwowy. Uczniowie stwierdzają, że w mózgu, a mózg mieści się w czaszce.

Ćwiczenie 1. Zbadać głowę z zewnątrz; 1) pokrycie głowy; 2) a) otworzyć jamę ustną i obejrzeć szczęki, zrobić szkic, b) zbadać połączenie jamy ustnej ze skrzelami; 3) obejrzeć nozdrza i sprawdzić dokąd prowadzi otwór nozdrzy; 4) zbadać oko z zewnątrz i wnieść na pierwszy szkic (konturowy).

Ćwiczenie 2. Zestrugać skalpelem kości z grzbietowej strony czaszki i odkryć mózg, obejrzeć przez złupę i narycować, potem ostrożnie wyjąć i uzupełnić spostrzeżenia.*

WYNIKI.

Wskazówki i objaśnienia.

1. Elastyczność, moc, wielowarstwowość, ciała barwikowe. 2) Układ mięśniowy; linja boczna w niej nerw. Naczynia krwionośne.

3. Mięśnie płetwowe.

*Przed lekcją przeciąć ryby w okolicy piersiowej i tylne części lekko zagotować, przednie przechować do ćwiczeń Nr. 6 i następných.

*Obserwacja ruchów żywych rybek.

Pas barkowy i kości miednicowe.

6. Cztery warstwy mięśni, ich ułożenie na kręgu i żebrach, skóra.

*Użyć przednie, niezagotowane części tułowia ryby.

**Użyć głowy przechowane z poprzedniej lekcji i żywe rybki w wanienkach.

1) Brak łusek na skórze głowy.

2) a) Zęby, język.

3) Nozdrza kończą się ślepo.

4) Żrenica, tęczęwka i rogówka.

2. Pięć zasadniczych części mózgu i połączenie mózgu z okiem.

*Mózg rysować w czaszce, gdyż przy wyjmowaniu może być uszkodzony.

Ćwiczenie 3. Zbadać oko ztyłu i wewnątrz.

Omówienie czynności układu nerwowego, oparte głównie na zaobserwowanych nerwach, idących od mózgu, zwłaszcza nerwie wzrokowym, rdzeniu nerwowym i nerwach zaobserwowanych wśród mięśni.

Nerwy, jako przewodniki bodźców. Nerwy czuciowe i ruchowe.

Ćwiczenie 4. Do żywej rybki w wanience zbliżyć pipetkę z kwasem octowym* i badać, jak się rybka zachowuje.

Omówienie zmysłów.

Praca domowa. Przeczytać z podręcznika Kołodziejczyka i Sumińskiego (Botanika i Zoologia) o układzie nerwowym żaby**.

IV LEKCJA.* Budowa wewnętrzna, zawartość przewodu pokarmowego. Krążenie krwi.

Ćwiczenie 1. Wyciąć boczną ściankę z ciała ryby, według wskazówek**, rozpoznać narządy wewnętrzne przy pomocy podręcznika lub porównać z tablicą***, następnie rozwinąć przewód pokarmowy, odchylić na bok i całość naszkicować; oznaczyć napisami wszystkie narządy.

Ćwiczenie 2. Wyciąć przewód pokarmowy i zbadać jego zawartość w przedniej, środkowej i końcowej części, spostrzeżenia zanotować.

Omówienie układu pokarmowego: części przewodu pokarmowego i gruczoły trawienne; wnioski o trawieniu. Zwrócić uwagę na naczynie krwionośne w ściankach jelita i krezce.

Ćwiczenie 3. Wyjąć serce i zbadać przez lupę, zrobić rysunek.

Ćwiczenie 4. Umieścić żywą rybkę w mikroakwarjum* i obserwować bardzo dokładnie płetwę ogonową. Rozpoznać znane już części budowy. Czy widać co nowego?*** Zrobić szkic.

Omówienie krążenia krwi. Ruch krwi w 2-ch głównych kierunkach. Nawiązanie do naczyń krwionośnych przy kregostupie.

3. Białkówka, soczewka, ciało szliste, barwik.

Mózg, jako ośrodek układu nerwowego.

4. Rybka ucieka. Obecność zmysłu chemicznego.

*Kwasu nie wyciskać.

**Po wskazaniu przy pomocy tablicy lub preparatu podobieństwa tych układów.

*Materiał: nowe okazy ryb śniętych (mogą być przechowywane w 1% formalinie) i żywe rybki w wanienkach.

**Rysunek na tablicy lub demonstracja przez nauczyciela na okazie.

***Na tablicy oznaczyć narządy napisami.

2. Pokarm miastrawiony**, strącony (płynny) i kał.

**Najlepiej nadają się ryby mięsożerne, w których bardzo często można obserwować rozpoczęty rozkład połkniętej rybki.

3. W sercu 2 części, pusta komora i nabrzmienie tętnicze, pełna—przedsionek i 2 ujścia.

4. Ruch krwi w naczyniach włoskowatych.

*Można umieścić rybkę na szalce Petri'ego.

**Celem zmuszenia ucznia do dokładnego wpatrzenia się.

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIEN.

Omówienie budowy serca i jego czynności. Dać terminy: przedsionek, komora i zastawki, tętnice i żyły. Połączenie serca ze skrzelami (naczynia krwionośne w skrzelach).

Praca domowa. Narysować wyobrażony* przekrój poprzeczny przez tułów ryby z uwzględnieniem poznanych narządów.

V LEKCJA*. 1. Oddychanie. Odżywianie. Wydalanie, Rozmnażanie.

Ćwiczenie 1. a) Włożyć jedną rybkę do wody zwykłej, drugą do przegotowanej uprzednio i oziębionej. Zlewkę z wodą przegotowaną przykryć szkiełkiem zegarkowym. Obserwować, jak się zachowują obie rybki. Obserwacje i uwagi zanotować.

b) Wyjąć rybkę z wody i potrzymać chwilę na dłoni; obserwować jej zachowanie się, poczem wpuścić do wody. Spostrzeżenia i wnioski zanotować.

Omówienie ćwiczenia. Uczniowie wyprowadzają wniosek, że rybam jest potrzebne powietrze, zawarte w wodzie — one oddychają. Ryba, której brak powietrza, częściej porusza pyszczkiem i pokrywami skrzelowymi, stąd wniosek, że skrzela są narządami oddychania.

**Omówienie ogólne czynności fizjologicznych: Oddychanie nawiązujemy do krążenia.

Z serca krew dostaje się tętnicą do skrzeli, tam jest tlen. Zjawisko osmozy jest uczniom znane, a więc mówią, że tlen dostaje się do krwi i z nią krąży po całym organizmie. Opierając się na wiadomościach o oddychaniu roślin, uczniowie twierdzą, że ryba oddychając, pobiera tlen, który spala materiały organiczne. Przy tym procesie musi wydzielać się dwutlenek węgla. Wysuwa się nowe zagadnienie uzupełniania materiałów organicznych, użytych przy oddychaniu. Omawiamy odżywianie, przypominamy wnioski o trawieniu. W ściankach przewodu pokarmowego były naczynia krwionośne, przez osmozę pokarm strawiony i rozpuszczony dostaje się do krwi, a krew roznosi go naczyniami po całym organizmie. W ten sposób uzupełnia straty oraz dostarcza materiału budowlanego.

Wydalanie omawiamy w formie wykładu. Uczniowie przypominają, gdzie widzieli nerki i jak one wyglądają. Mówimy im, że są to narządy, wydalające te produkty spalania, które nie zostały wydzielone przez skrzela.

WYNIKI.

Wskazówki i objaśnienia.

*Synteza dotychczasowych wiadomości o budowie ciała ryby. Rysunek schematyczny.

*Materiał: żywe małe rybki.

a) Ryba w wodzie przegotowanej jest niespokojna, ciągle pod pływa ku górze, druga częściej pozostaje na dole. Pierwsza porusza bardzo szybko pyszczkiem i pokrywami skrzelowymi.

b) Energiczne ruchy pyszczka i pokryw skrzelowych.

**Omówienie to opieramy na wynikach poprzedniej lekcji (dysekcja) i wiadomościach uczniów z zakresu fizjologii roślin; szczególnie proces oddychania roślin musi być uczniom znany.

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIEŃ.

Rozmnazanie. Uczniowie widzieli ikrę i mlecz. Robimy porównanie z zapylaniem zalążków przez pyłek. Zamiast zapylenia podajemy termin zapłodnienie.

Praca domowa. Przeczytać z książki rozdział o układzie pokarmowym żaby.

2. Skład chemiczny ciała ryby.*

Ćwiczenie 1. Zbadać znanymi odczynnikami skład chemiczny ciała ryby: 1) mięśnie i 2) ikrę lub mlecz — wszyscy; 3) mózg, 4) skórę, 5) łuskę i 6) kość — grupami. Porównać ze składem chemicznym roślin.

Ćwiczenie 2. Oglądać przez obiektyw 3 kilkanaście kuleczek ikry, wyróżnić jej składniki i każdy z nich narysować.

Ćwiczenie 3** a) Rozgnieść ikrę nożem i oglądać przez obj. 3; obok rozetrzeć pędzelkiem kroplę żółtka z jaja kurzego — porównać. b) Na drugim czystym szkiełku wycisnąć ze słoniny nieco tłuszczu, ogrzać oddechem i oglądać przez mikroskop. Wynik. Wniosek.

Ćwiczenie 4 (zamiast ćw. 3). a) Rozpuścić w parownicze kilka kropel oliwy w eterze, a po ulotnieniu eteru zbadać pozostałość; b) roztartą ikrę walać eterem, wymieszać, eter odlać na parownicę i zbadać pozostałość. Wyniki i wniosek zanotować.

Omówienie. Tłuszcz, jako składnik chemiczny ciała ryby i znaczenie tłuszczu w ikrze, przez porównanie z jajem ptasim.

VI. LEKCJA. Komórka i tkanka.

Ćwiczenie 1. Zebrać ostrożnie skalpelem śluz z powierzchni ciała ryby*, wypłukać go w wodzie, wydobyć zeń strzępki błonki, umieścić ją na szkiełku przedm. w kropli roztworu fizjologicznego (NaCl 0,6%) i obejrzeć przez obj. 3 i 7. Narysować i opisać. Co przypomina ten obraz?

Omówienie. Po stwierdzeniu podobieństwa tego preparatu do skórki liścia trzykrotki (tk. okrywająca) daje się nazwę: tkanka nabłonkowa.

Ćwiczenie 2. Ten sam preparat zbadać na błonnik**.

WYNIKI.

Wskazówki i objaśnienia.

Stwierdzenie zasadniczej jedności rozmnażania zwierzęcia i rośliny.

1. Stwierdzenie braku cukru, skrobi i błonnika; obecność białka,

*Materiał podysekcyjny.

2. Duże kule ikry dojrzałej i komórki młodej ikry*. Błona.

*Terminu komórka nie podawać, rysunek ten wyzyskać przy ćwiczeniach histologicznych.

3. Podobny obraz kropelek tłuszczu we wszystkich 3-ch preparatach.

**Zamiast ćw. 3, można dać ćw. 4.

4. W pierwszym i drugim wypadku pozostanie warstwa tłuszczu.

1. Przez obj. 7 widać wieloboczne komórki nabłonkowe z jądrami, przypominające obraz skórki z łiscia trzykretki.

*Do tego ćwiczenia nadaje się okoń, ze względu na wyraźny obraz komórek. Gdyby obraz nabłonka nie był dość wyraźny i dla uczniów zrozumiały, można do tego ćwiczenia użyć, jako organizm pomocniczy, żabę, gdzie nabłonek jest bardzo wyraźny; poczem należy powrócić do ryby.

2. Brak błonnika.

**JKJ + kropla stężonego H_2SO_4 albo chlorcynk-jod

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIENI.

Omówienie. Różnica pomiędzy komórką roślinną, a zwierzęcą.

*Praca pozalekcyjna***:* W podobny sposób zbadać błonkę wysiękającą przewód pokarmowy (przewód rozciąć, wypłukać, błonkę zeskrobać skalpelem).

Ćwiczenie 3. Zestrugać chrząstkę z grzbietowej strony czaszki młodej* ryby i zbadać w kropli roztworu fizjologicznego przez mikroskop. Rysunek i opis.

Omówienie. Nowy rodzaj tkanki, nieznaney u roślin — tkanka chrząstkowa**.

Ćwiczenie 4. Rozszczepić kawałeczek mięśnia ryby na cienkie włókna, oglądać je w roztworze fizjologicznym przez mikroskop i jedno narysować, poczem zadać kroplą kwasu (lub alkoholu) i uzupełnić spostrzeżenia.

Omówienie. Komórki wielojądrowe. Tkanka mięsna.

VII LEKCJA. Kość: skład chemiczny i budowa mikroskopowa. Tkanka nerwowa

Ćwiczenie 1.* a) Krąg ryby z żebrzem włożyć, po uprzednim zbadaniu jej sztywności, na kilkanaście minut do płewki z 5—10% kwasem solnym. b) W międzyczasie podobny kawałek kości, umocowany na igle, wypalać w płomieniu i obserwować występujące kolejne zmiany. Zanotować spostrzeżenia i najsuwające się wnioski. c) Wypaloną kość (z ćwic. b.) umieścić na szkiełku zegarkowym z 5—10% kwasie solnym. Obserwować jej zachowanie się, poczem zbadać kość z ćwiczenia „a“ i wypalić ją. Zanotować wyniki. Na podstawie otrzymanych wyników, wysnuć wnioski o składzie chemicznym kości.

Omówienie: kość składa się z substancji organicznej — osseiny i nieorganicznej — węglanów i fosforanów wapnia.

Ćwiczenie 2. a) Oglądać przez mikroskop żebro ryby i zbadać czy ma budowę komórkową. b) Zbadać na gotowych preparatach przekrój poprzeczny i podłużny kości cylindrycznej. Rysunki.

WYNIKI.

Wskazówki i objaśnienia:

Uczniowie widzą 2 obrazy: jeden rozpoczyna jako nabłonek (widok z góry), drugi rozumieją po omówieniu lekcji (widok z boku nabłonka walcowatego).

***Może tylko dla ochotników

Luźne komórki, pogrążone w jednolitej substancji międzykomórkowej.

*U okazów starszych następuje skostnienie.

**Tu jeszcze nie wprowadzać terminu „tk. łączna“, dopiero po poznaniu tk. kostnej.

4. Mięśnie prążkowane, liczne jądra.

1. a) odwapnienie kości.

*Teksty ćwiczeń zaczerpnięto z Dz. Urz. Kur. O. S. B. z grudnia 1932 r.

b) spalenie substancji organicznych — pozostają substancje mineralne.

c) kość wypalona rozpuszcza się, kość z ćw. „a“ jest miękka i spala się zupełnie.

2 a) Widać kanał Haversa i komórki, ale bez wyrostków protoplazmatycznych.

b) Obraz podobny; komórki łączące się wyrostkami protoplazmatycznymi.

TEKSTY ĆWICZEŃ I TREŚĆ OMÓWIEŃ.

Omówienie budowy mikroskopowej kości. Zestawienie kości z chrząstką, podanie nazwy: tkanka łączna. Zestawienie komórek kostnych z komórkami barwnkowymi w skórze. Budowa skóry (tk. łączna włóknista).

Ćwiczenie 3. Włożyć do roztworu fizjologicznego nerw, wyjęty z mięśni ryby, starannie rozskubać i zbadać pod obj. 3 i 7. Przyjrzeć się budowie i narysować.

Ćwiczenie 4. Zbadać pod obj. 3 budowę komórki nerwowej na gotowym preparacie. Zrobić rysunek.

Omówienie tkanki nerwowej. Zebranie wiadomości o tkankach, omówienie nabłonka wałkowatego na podstawie pracy pozalekcyjnej.

Praca domowa. Przeczytać z podręcznika o tkankach żaby, a z systematyki rozdział o rybach.

VIII LEKCJA. Zebranie wiadomości o rybie. Przegląd ryb.

Zebranie wszystkich wiadomości o budowie i życiu ryby. Przegląd ryb ze szczególnem uwzględnieniem ryb krajowych. Odpytywanie lektury. Znaczenie gospodarcze ryb; propaganda hodowli i ochrona ryb. Przygotowanie (omówienie wstępne) do nowego tematu np. do przeglądu kręgowców (żaba).

Anna Solska

WYNIKI.

Wskazówki i objaśnienia:

3. Nerw składa się z wielu włókien
We włóknach widać plazmę, oraz
czasem przerwy w osłonce Schwanna.

Uprawa morw i jedwabnictwo.

Przy stosunkowo małych wydatkach i przy staranności, połączonej z przestrzeganiem koniecznych prawideł i sposobów oraz wskazówek fachowych — można z wielkim pożytkiem dla Polski i dużą korzyścią dla siebie wyzyskać posiadane nieużytki i mało wartościowe kawałki ziemi, zajmując się jedwabnictwem, które daje znaczny dochód.

Jest koniecznem uświadamianie młodzieży, rolników, obywateli, posiadających miejskie i wiejskie parcele, o korzyściach jedwabnictwa, jako pobocznego dodatkowego zarobku.

Nie darmo przed laty H. Sienkiewicz pisał, że: „*Kto sadzi jedno drzewo morowe, ten rzuci garść złota do krajowego skarbu*“. Wszak sprowadzamy surowiec jedwabny i inne jego przetwory z zagranicy, wydając miljony złotych, co świadczy o dużej potrzebie tych produktów w Polsce, a z drugiej strony jest dowodem, że własna dotychczasowa wytwórczość jest zbyt mała i nie zaspakaja zapotrzebowania. Kupując zagranicą, zatrudniamy innych, a sami tak potrzebujemy pracy i zarobku. Kupując u obcych, jesteśmy uzależnieni od nich, a musimy uniezależnić się i pół tym względem.

Jednym z najważniejszych czynników, które powinny być uwzględnione, będzie nasza gleba i odmienne warunki klimatyczne, a stosownie do nich przedewszystkiem wybór najodpowiedniejszej odmiany morwy, urobienie gleby, sposoby najkorzystniejszego prowadzenia hodowli, zwalczanie chorób i szkodników, oraz zabezpieczenie morwy przed mrozami. *Dobrze i prawidłowo prowadzona hodowla morw zapewnia możliwość hodowli morwy, tem ona da lepszy plon liści i umożliwi prowadzenie większej dochodowej hodowli, a tem większy zapewni hodowli jedwabników. Im staranniej będziemy prowadzili hodowlę dowej zysk,*

Nie małe znaczenie ma klimat. W cieplejszym klimacie morwa prędzej i lepiej się rozwija, niż w chłodniejszym. Dla przykładu wspomnę, że o ile w cieplejszym klimacie już można mieć z 6-letniej morwy do 16 kilogramów liści, to w klimacie zimniejszym taka morwa da do 0,5 kilograma, a w naszym zimnym oceaniczno-kontynentalnym b. zmiennym klimacie Polesia da jednak około 4 kilogramów, przy zapewnieniu jej odpowiednich warunków. Z tego jest jasnym, że nie można lekceważyć, przy zakładaniu plantacji, wyboru odmiany morwy odpornej na nasz ostry i b. zmienny klimat, a trzeba jednocześnie pamiętać i o doborze odpowiedniej odmiany na naszą glebę. Nie powinno się sadzić sadzonek zbyt młodych, które tu się powoli rozwijają, a są narażone na choroby, szkodniki i mrozy. Najracjonalniej i najkorzystniej sadzić starsze sadzonki, bo i użytkować je można wcześniej, tembardziej o ile zasadzić krzewy. Ładne są słożki, żywopłoty i drzewka morwowe, a i łąki morwowe dają dobre plony.

Mając plantację morwy białej, zależnie od ilości posiadanej ułiscienia, możemy rozpocząć większą lub mniejszą hodowlę jedwabników, która już daje właściwy zysk, dochodzący w średnim do 500 złotych za krótki, bo 8-tygodniowy okres pracy.

Hodowla nie jest trudna, nie odrywa od innych zajęć domowych czy gospodarskich. Wielką pomoc mogą oddać starsze dzieci, odpowiednio pouczone i przyszykowane do tej pracy. Rola starszych może być sprowadzona do kontroli z ogólnego prowadzenia dochodowej hodowli jedwabników. Rozpoczynając hodowlę, trzeba się dobrze zaznajomić ze sposobami, prawidłami i zasadami prowadzenia dochodowej hodowli.

Hodowla polega na prawidłowym przeprowadzeniu wylegu i hodowli gąsienic, a następnie na umiejętnym zamrażaniu poczwerek w oprzędach i na dokładnem ich wysuszeniu. *Od prawidłowości przeprowadzonej hodowli zależy otrzymany zysk.*

Oprzędy mogą być sprzedawane jako surowiec, lub przerabiane na miejscu w spółdzielniach hodowców jedwabników. Nie ma odpadków, bo wszystko jest wykorzystane i przerobione, dając rozmaite produkty, mające szerokie zastosowanie.

Zajmując się hodowlą morwy i jedwabników, możemy produkować: przędzę, nici, = dorównyujące swą mocą niciom stałowym takiej samej grubości; b. mocne i ładne tkaniny, wate jedwabną; klej używany w kłno i foto-produkcji, tłuszcz do drogiej mydła toaletowych i kosmetyków, nawóz kwiatowy; karm dla drobiu, żyłki do rybołówstwa i inne. Z samej zaś morwy: liście do hodowli jedwabników i zwierząt futerkowych, owoce na wino, konfitury i nasiona; korę przerabianą na przędzę do wyto-

bu tkanin, imitujących jedwab; drzewo jest wykorzystywane jako materiał b. ładny i mocny do robót formierskich, meblowo-stolarskich, bednarskich, kołodziejstwa, jako deski impregnowane do budowy większych łodzi i żaglowców, wreszcie można zakładać hodowle siewek, sadzonek, szkółki, żywopłoty, solitery, stożki; krzewy i drzewka na zbyt lub wydzierżawiać liście do hodowli jedwabników. Im starsze będą morwy, tem z nich większy zysk i plon, bo dają więcej liści.

Mamy w Polsce zakład, produkujący grenę pasteryzowaną, zapewniający nabywanie zdrowych jajeczek jedwabnika morwowego, mamy doświadczalne stacje hodowli jedwabników i morw, mamy szeregi plantacyj i szkółek morwy i hodowców jedwabników — wszystko to mogłoby obsłużyć większe zapotrzebowania, ale, niestety, jak każda rzecz nowa, tak i jedwabnictwo, napotyka szereg trudności w utorowaniu sobie drogi do praw obywatelstwa. Znikoma ilość hodowców, małe uświadomienie, zwłaszcza tu, na Polesiu, jest wprost zadziwiające, *bo jedwabnictwo pod każdym względem zasługuje na jaknajszersze rozpowszechnianie wśród mas i popieranie go przez czynniki rządowe i samorządowe.* W zrozumieniu potrzeby stworzenia własnego przemysłu jedwabniczego, opartego na masowej i racjonalnej hodowli morwy i jedwabników, oswobodzenia się od przymusu sprowadzania surowców jedwabnych z zagranicy, zaoszczędzenia tych pieniędzy wydawanych zagranicą i wykorzystania ich w Polsce, a tem samem podniesienie naszego dobrobytu i niezależności gospodarczej; jest naszym obowiązkiem obywatelskim zakładanie w każdej wiosce, miasteczku i mieście plantacyj morw, obsadzanie dróg i ulic morwami, łąjącami korzyści zamiast mało użytecznych brzoza, akacyj, topoli i innych. Tak potrzebny krajowi prawdziwy mocny, ładny i tani jedwab będziemy mieli wtedy, *gdy morwy okolą chaty, wille i domy nasze.* Dostateczną ilość morw da nam nowe warsztaty pracy, zatrudniając w nich ludzi *wszelkiego wieku, stanu, fachu i branży.* Da innym gałęziom przemysłu tani surowiec krajowy. Zająć się jedwabnictwem może każdy posiadacz bodaj małego skrawka ziemi. Praca jest łatwa, lekka, przyjemna, pożyteczna i wydajna. Ten rodzaj pracy dostępny dla wszystkich. Jednak, jak w każdej innej dziedzinie tak i tu potrzebna jest znajomość rzeczy, aby przy prowadzeniu hodowli uniknąć zawodów i rozczarowań, wynikających z nieświadomości hodowcy. Długoletnie badania dowiodły, że jedwabnictwo może się tu doskonale rozwinąć, a to daje możność propagowania go, ponieważ nie jest to próba, a pewnik.

Wszelkich informacji w zakresie jedwabnictwa udziela się *po otrzymaniu znaczka pocztowego na odpowiedź: Pole Doświadczalne. Stacja meteorologiczna i jedwabnicza w Domaszewie, pow. Brześć n.B., willa „Orjon“.*

W. KOZŁOWSKI.

Z WYDAWNICTW.

Nakładem Wydawnictw Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego wydana została książka pod tytułem „Z teorii i praktyki wychowania“.

Książka obejmuje 290 stron druku i zawiera następujące referaty:

- 1) *M. Sokorski* — Realizowanie wychowania państwowego w szkole,
- 2) *St. Drzewiecki* — Wychowanie obywatelsko-państwowe a nauka języka polskiego,
- 3) *Z. Lepecki* — Lekcja matematyki w szkole średniej a wychowanie obywatelsko-państwowe,
- 4) *W. Radziwonowicz* — Wychowanie obywatelsko-państwowe a nauczanie historii w szkole średniej,
- 5) *J. Lubecka* — Czynniki wychowania obywatelsko-państwowego w nauczaniu przyrodoznawstwa,
- 6) *W. Radziwonowicz* — O aktualizacji w nauczaniu,
- 7) *Dr. J. P. Dąbrowski i Z. Lepecki* — Wychowawcze wpływy pozaszkolne i zagadnienie użytkowania ich w szkole średniej,
- 8) *St. Seweryn* — Na marginesie ustawy o ustroju szkolnictwa polskiego,
- 9) *St. Drzewiecki* — Znaczenie państwowe jednolitego ustroju szkolnictwa.

Książka jest do nabycia w Administracji Wydawnictw Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego, Warszawa, ul. Bagatela 12, w cenie zł. 4 (cztery). Należność wpłacać należy wyłącznie do P. K. O. na konto czekowe Nr. 24.444 „Wydawnictwa Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego — Warszawa“.

Należność może być wpłacana także ratami miesięcznymi po 1 zł.

Zamówienia można również zgłaszać na odwrotnej stronie (środkowej części) blankietu nadawczego P. K. K. przy wpłacie pierwszej raty należności.

Dr. Jan Kuchta, *Rozwój psychiczny dziecka wiejskiego*,

Warszawa, 1933, str. 44. Cena zł. 2.

Ze względu na zróżnicowanie nowych programów nauczania w zależności od środowiska (miasto, wieś, region) jest niezmiernie na czasie wymieniona w tytule rozprawa D-ra Kuchty.

Rozwój psychiczny dziecka podlega — zwłaszcza w okresie przedszkolnym — kształtującym czynnikiem środowiska tak wyraźnie, że nie potrzeba specjalnych badań, aby stwierdzić np. różnice w psychice dziecka wiejskiego i miejskiego. Mimo to, wszystkie dotychczasowe badania psychologiczne dotyczyły niemal wyłącznie dziecka wiejskiego, brak jest literatury, dotyczącej psychiki dziecka wiejskiego. Dr. Kuchta przyswoił pedagogice kwintesencję tego wszystkiego, co nieliczni swoci (Mysłakowski, Kaczyńska i in.) oraz obcy napisali o rozwoju psychicznym dziecka wiejskiego, w formie syntetycznej i w przystosowaniu do najnowszych wymagań praktycznych.

Rozprawa szczegółowo analizuje swoiste, kształtujące duszę dziecka, cechy środowiska wiejskiego pod względem religijnym, duchowo-kulturalnym, gospodarczym, rodzinnym i przyrodniczym, daje ogólną charakterystykę różnic psychicznych oraz szczegółowo rozważa różnice psychiczne na tle poszczególnych faz rozwojowych, uwzględnia stosunek dziecka wiejskiego do świata zjawisk, dziedzinę jego życia intelektualnego (w szczególności swoisty rozwój myślenia), język oraz inne dziedziny życia duchowego).

Ogólna charakterystyka dziecka wiejskiego oraz rys rozwoju w okresie przedpokwitania i pokwitania zamykają niezmiernie pouczającą całość, niezbędną dla nauczyciela, w szczególności dla nauczyciela na wsi.

ŚWIAT I ŻYCIE. Ukazał się już zeszyt IV wydawnictwa „Świat i życie“, zarysu encyklopedycznego dla młodzieży. (Nakład S. A. Książnica-Atlas).

Zeszyt ten zawiera, jak wszystkie numery dotychczasowe, bogatą i urozmaiconą treść. Obok artykułów historycznych, takich, jak „Atomy“ J. Parandowskiego i „Babilonii“ A. Hertzówny, zeszyt ten zawiera cały szereg niezmiernie interesujących artykułów *przyrodniczych*, wprowadzających czytelnika w najważniejsze zagadnienia nauki współczesnej. Artykuł „Atmosfera“ prof. dr. E. Rybki daje w łatwy i przejrzysty sposób obraz tego, czym jest otaczająca nas atmosfera, artykuł zaś „Atom“ doc. dr. St. Ziemeckiego wprowadza młodego czytelnika w niezmiernie zawile i skomplikowane zagadnienia atomistyki współczesnej, będącej najważniejszą dziś częścią fizyki. Z najnowszymi wynikami badań naukowych w dziedzinie bakterjologii zapoznaje rów-

niez i artykuł „Bakterje“ pióra doc. dr. *Heleny Sparrow*. Wszystkie te trzy artykuły przyrodnicze, zgodnie z zamierzeniami wydawnictwa „Świat i Życie“, informują przedewszystkiem o najnowszym stanie badań w danym zakresie, wskazując jednocześnie drogi, po których kroczy nauka w kierunku pogłębienia tych zagadnień.

Liczne artykuły *geograficzne* uzupełniają numer niniejszy. Artykuły te „Austria“ prof. dr. St. Pawłowskiego, „Azja“ dr. J. *Czekalskiego*, „Azja Przednia“ prof. dr. St. Pawłowskiego, oraz „Bagna“ dr. *H. Gallona* (są ciekawą próbą syntetycznego ujęcia wielkich zagadnień geograficznych, specjalną przytem uwagę zwrócono w nich, jak zawsze w wydawnictwie „Świat i Życie“, na ścisły związek kultury i dziejów człowieka z terenem jego zamieszkania. W artykule „Austria“ przedstawiono nie tylko obraz geograficzny Austrii, ale jednocześnie pokazano, na czem polegają najżywniejsze problemy *polityczne* Republiki Austriackiej, jakie są główne czynniki jej życia *gospodarczego* i t. d. Artykuł „Australia“ uzupełniony został artykułem o „Australijczykach“, tym bodaj najpierwotniejszym, a więc i niezmiernie ciekawym ludem na ziemi, napisanym przez prof. dr. *St. Poniatowskiego*.

Artykuł „Autorytet“ *Adama Grzymały - Siedleckiego* o wyrażnym charakterze dydaktyczno-wychowawczym zamyka ten interesujący zeszyt.

Jak zawsze, zeszyt zdobią liczne, starannie dobrane i wykonane ilustracje siatkowe na osobnych tablicach oraz liczne piórkowe w tekście.

Materiały ludoznawcze. Niezmiernie ważną i pilną sprawę porusza artykuł Dr. *K. Zawistowicz* w Nr. 1 „Wiedzy i Życia“.

Omawia on potrzebę i znaczenie gromadzenia materiałów ludoznawczych. Wiemy wszyscy, że w ostatnich czasach ginie i przeobraża się z zatrważającą szybkością ów skarb bezcenny naszego dorobku dziejowego, który zwiemy kulturą ludową. W tych warunkach zanotowanie najdrobniejszego szczegółu, dotyczącego kultury ludowej, stanie się wkrótce dokumentem historycznym i przyczyni się do pogłębienia wiedzy o Polsce. A więc opis obrzędu, zapisana w dosłownym brzmieniu pieśń ludowa, opowieść lub przysłowie, rysunek lub fotografia jakiegoś sprzętu, narzędzia, budynku, czy stroju ludowego i t. p. — wszystko to przyczyni się do pogłębienia wiedzy o ludzie. Wiedza ta ma wszak ogromne znaczenie nie tylko dla nauki, lecz i dla samego ludu oraz tych wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób pragną pracować wśród ludu i dla ludu. Należy bowiem poznać przedewszystkiem lud we właściwej jego szacie, by wespółzycie i wespółpraca z nim oparte były na wzajemnem zrozumieniu.

Do gromadzenia materiałów ludoznawczych przystąpić może najszerszy ogół. Materiały te staną się podwaliną Polskiego Archiwum Ludoznawczego, które będzie skarbnicą wiadomości o naszej kulturze ludowej.

Wszystkich, którzyby pragnęli zainteresować się tego rodzaju akcją i z nią współdziałać, odsyłamy do wyżej wymienionego artykułu, gdzie znajdują bliższe szczegóły i odnośne wskazówki. Nadmieniamy, że w „Wiedzy i Życiu” drukowany będzie cały cykl artykułów ludoznawczych wraz ze wskazówkami, dotyczącymi gromadzenia materiałów, a w roku bieżącym podane zostaną w ten sposób kolejno obrzędy doroczne.

Zachęcamy więc naszych czytelników do gromadzenia materiałów ludoznawczych i nadsyłania ich do Redakcji „Wiedzy i Życia” — Warszawa, Nowy Świat 30/3 na ręce autorki wymienionego wyżej artykułu.

Fryderyk Hebbel: Agnes Bernauer. Opracował dr. M. Friedländer. Serja II-ga. Biblioteczka Niemiecka. Zeszyt 40-ty. S. A. Książnica-Atlas T. N. S. W. Warszawa, Nowy Świat 59. Lwów, Czarnieckiego 12.

E. Kwiatkowski, dysproporcje — rzecz o Polsce przeszłej i obecnej. Kraków 1932. Nakł. T-wa Sz. L.

Treść poszczególnych działów dostatecznie charakteryzuje książkę: cienie i światła przeszłości. Bilans podziałów i niewoli. Raty i miny podwodne. Prześwietlenie polskiej rzeczywistości. Na widnokręgu przyszłości. Zagadnienia teraźniejszości omawia autor pod kątem widzenia niebezpieczeństwa, które były przyczyną utraty niepodległości, podkreślając dysproporcję, jaka zachodzi pomiędzy energją, potrzebną dla przebudowy naszego życia, a energją, którą celowo dysponuje współczesne pokolenie.

Z bardzo zwartych, rzeczowych rozważań technicznie niezłomne przekonanie, że można z narodu wydobyć większą, niż dotychczas, energję, pod warunkiem, że tę energję będąc się racjonalnie organizować, że zmieni się psychiczne nastawienie społeczeństwa, a praca, po przełamaniu bezwładu, spowodowanego ciężkimi warunkami gospodarczymi, stanie się prawdziwie twórczą.

Byłoby pożądanem, aby książkę studjowało nietylko nauczycielstwo i wyzyskiwało w pracy z młodzieżą, jako kompendjum, orjentujące w zagmatwanych zagadnieniach gospodarczych na tle mizerji ekonomicznej i na tle przeszłości; aby czerpało z niej nietylko otuchę, ale i pogłębiało wiadomości swoje i poglądy na najaktualniejsze zagadnienia naszej polskiej rzeczywistości.

Education News And Editorial Comment (Nowości wychowawcze i redaktorskie).

Komitet dla Spraw Szkół Średnich w stanie New York rozpoczął szereg badań celem ułożenia nowych projektów organizacji i administracji szkolnictwa. Dla zdobycia danych zwrócono się również do uczniów z ankietą, zawierającą szereg punktów. Na pytanie: Dlaczego uczniowie uczęszczają do szkoły średniej — 44% podało chęć zdobycia wykształcenia, 19% swój przyszły zawód, 16% dalsze kształcenie w uniwersytecie.

Redakcja komentuje wynik, jako smutny objaw. Podejrzewa, że młodzież, używając ogólnego terminu „wykształcenie“, nie wie właściwie, czego chce. Uważa, że wina leży w błędnym mniemaniu, pokutującym wśród społeczeństwa i nauczycielstwa, że wykształcenie zdobywa się jedynie w szkole. Zapomina się o całym szeregu zjawisk w życiu pozaszkolnym, mających odtąd znaczenie wychowawcze.

Zadaniem szkoły jest rozwijać dyspozycje, by być przez te zjawiska wychowywanym. Bardzo często nie udaje się szkole rozwijać świadomości wychowania, (*Consciousness of education*), będącej ciągłym procesem. Również bez skutku stara się wzbudzić i ustalić zainteresowania intelektualne i zamiłowania, któreby pozostały i rozrastały się w ciągu dalszych lat życia. Należy zarzucić pojęcie wykształcenia, zdobywanego tylko w szkole i z całą wyrazistością podkreślić jego dynamiczny i ciągły charakter.

Research in Secondary Schools (Badania naukowe w szkołach średniej).

Autor wychodzi z założenia, że wzrastające liczbą i skomplikowaniem problemy wychowawcze mogą być rozwiązane jedynie przy pomocy badań naukowych. Szkoła musi postępować podobnie, jak przemysł fabryki, która drogą nieustannych badań ulepsza jej swe wyroby.

Poglądy te znalazły oddźwięk w Ameryce, gdzie przystąpiono do ich realizacji. W tym celu powstały tam Biura Badań w dziedzinie wychowania. Biuro takie dzieli się na departamenty, obejmujące najrozmaitsze działy szkoły. Wielka ich ilość daje gwarancję, że żadne zjawisko z życia szkoły nie zostanie pominięte, zaś wyniki pracy ukażą, które z nich są potrzebne.

W ten sposób można żywić nadzieję, że te, które wytrzymają próbę życia, oddadzą właściwie korzyści i przyczynią się do podniesienia poziomu szkolnictwa. Inne, które nie spełnią tego

The Pratical Arts and Integration of the Curriculum (Zajęcia praktyczne i scalanie programu).

W obecnych warunkach daje się silnie odczuwać brak podstawy, scalającej program nauczania. Dawna generacja pedagogów uważała, że zróżnicowanie programów jest potrzebne, ponieważ pozwala dostosowywać go do indywidualności uczniów. Program układano na chybił trafił z niepowiązanych ze sobą fragmentów. Wyniki były opłakane

Dziś szuka się zasady względnie idei, która byłaby czynnikiem scalającym w umyśle dziecka.

Nauczyciel, chcąc w tym kierunku skutecznie działać, powinien zrozumieć, że wychowanie jest procesem, obejmującym pewną całość, w której on tylko fragmentarycznie dodaje pewną część — wartościową tylko wówczas, jeżeli łączy się z innymi. Takie postępowanie nie spełnia narazie zadania. Wiązanie części w całość nie jest jeszcze scalaniem — stanowi tylko konieczny warunek. W umyśle i intencjach musi się zjawic organizujące centrum (an organizing centre), wtedy dopiero jest cel osiągnięty. Tym centrum może być: bohater, idea, ambicja, wiedza, przyzły zawód i t. d.

Najbardziej korzystnym środkiem do wytwarzania takich centrów są przedmioty, budzące zainteresowania. Z tych najważniejsze są zajęcia praktyczne. Są one dalszym etapem zabawy, a przytem już wymagają umiejętności, w wyniku zaś dają rzeczy pożyteczne i pożądane. Dziecko uznaje, że czynności te należą do jego świata doświadczeń, a nie są, jak matematyka czy gramatyka, narzucone przez starszych.

Zajęcia praktyczne łączą się nadto z innymi przedmiotami, dlatego łatwo przenosić wzbudzone zainteresowania.

Z powyższych powodów — konkluduje autor — zajęcia praktyczne najbardziej nadają się jako czynnik scalający w programie nauczania.

The School Review Vol. XLI. No. 2 Luty 1933.

Amerykański system szkolenia do dziś nie jest skryształizowany. Brak wyraźnej granicy między szkołą średnią, kolegium a uniwersytetem.

Autor uważa następujący ustrój za najlepszy: 6 cioletnia szkoła elementarna, 3—4-letnia szkoła średnia o charakterze przygotowawczym, 3—4-letnie kolegium o charakterze wyłącz- nie końcowym, który rozpada się na dwa równoległe kursy nauczania: 1) obejmujący ogólne wykształcenie, 2) zawodowo-techniczny.

W ten sposób do roku 18—20 zabiegi wychowawcze mają być dokonane przez 6 lat w szkole elementarnej, 3—4 w szkole średniej, 3—4 w szkole o charakterze technicznym, względnie kulturalnym. Od 18—20 — uniwersytet, który nie powinien więcej być narzędziem wykształcenia, lecz organizacją dla popierania rozwoju wiedzy.

The Evolution of the Continuation School in New York City.
(Rozwój szkół doksztalających w New Yorku).

Artykuł zawiera historycznie ujęty rozwój szkolnictwa doksztalającego z bardzo dokładnymi ilustracjami statystyki. W dalszym ciągu autor porównuje teorię z praktyką szkolnictwa zawodowego.

Przyjęto początkowo teoretycznie, że zadaniem szkolnictwa doksztalającego jest: 1) rozwój jednostki pod względem fizycznym, umysłowym, moralnym i socjalnym; 2. wskazanie właściwego zawodu, 3) wzbudzenie zainteresowania w sprawach handlowych, przemysłowych, naukowych i t. p., 4) wyrabianie pewnych nawyków i umiejętności, 5) specjalizacja w danym zawodzie, 6) stworzenie jednostki społecznie zdolnej.

Tak sformułowane zadanie, jak się okazało, nie wyczerpuje jeszcze przedmiotu i w zetknięciu z praktyką jest niewystarczające. Życie samo zaczęło korygować i uzupełniać dawniejsze plany. Jasnym jest, że tylko bardziej szczegółowo opracowany program może zaspokoić potrzeby młodego pracownika. Dlatego przedmioty programu muszą być giętkie i zastosowalne, a środki różno i interesujące.

Cel kursu doksztalającego jest zwykle w ten sposób określany: odpowiedni wybór i przygotowanie do zawodu, objęcie go bez straty czasu i wysiłku oraz szybkie i sumienne opanowanie celom uzyskania najwydatniejszych rezultatów.

W praktyce szkoły doksztalające dzielą się na: 1) próbne, 2) zawodowo-przygotowawcze, 3) zawodowo-specjalizujące.

Każda dobra szkoła, stosownie do wymagań praktyki życia, wysuwa na pierwszy plan następujące czynności: 1) badanie młodzieży pod względem fizycznym, umysłowym i zdolności zawodowej, 2) opieka w najszerszym tego słowa znaczeniu, 3) wskazywanie różnych zawodów i zaznajamianie z poważnymi problemami życia, 4) skierowanie uczniów do odpowiadających im zawodów, 5) udzielanie zawodowego wykształcenia, 6) nauczanie przedmiotów związanych z danym zawodem, 7) udzielanie nauki obywatelstwa, ekonomji i higieny, 8) współpraca z domem, pracodawcą i osobami zainteresowanymi w wychowaniu ucznia, 9) nadzór w pracy zawodowej za zgodą i poradą pracodawcy, 10) wpajanie ideałów, wyrabiających podstawę zdrowego charakteru i obywatela, świadomego swych obowiązków.

Dr. Lederer, Brześć

Z C Z A S O P I S M.

ZIEMIA, miesięcznik krajoznawczy, zeszyt 1, 2 i 3 ze stycznia, lutego i marca 1933 r.

Zeszyt styczniowy wypełniają w połowie artykuły, poświęcone powstaniu 1863 roku.

Aleks. Janowski w artykule „Wykaz służby wojskowej R. Traugutta“ opisuje udział jego w kampanji rosyjskiej na Węgrzech w r. 1848 oraz w wojnie krymskiej. Artykuł Aleks. Kulwiecia „W siedemdziesiątą rocznicę“ poświęcony jest czynowi bohaterów powstania styczniowego. Następny artykuł Władysława Stachowskiego „Gostyń w czasie powstania styczniowego“ omawia udział mieszkanców powyższego miasta w walkach powstańczych 1863 r.

Wśród innych artykułów zasługuje na uwagę artykuł Józefa Krasonia „Zbąszyński zamek“, w którym autor kreśli historję Zbąszynia oraz tamtejszego zamku, zniszczonego przez Niemców przed wybuchem wojny światowej. Poza tem Aleks. Janowski podaje odczyt prof. Romera na temat: „Ameryka i Amerykanie od czasów odkryć geograficznych do doby obecnej“.

Zeszyt lutowy przynosi nam artykuł Gustawa Sippki „Mocarstwowe polskie zabytki górniczo-hutnicze“, w którym autor stwierdza, że od wieku XV rozpoczyna się w Polsce rozwój górnictwa i hutnictwa oraz związanego z tem przemysłu. Ponadto Śląsk, który odpadł od Polski w w. XIV, nie zrywa z nią łączności gospodarczej, owszem tylko na terenie jej ziem przez długi okres czasu ma swe rynki zbytu.

Henryk Jastrzębiec-Kamiński w art. „Lasy i moczary Poleskie w walkach 1863 r.“ opisuje ich znaczenie, powstańcy bowiem znajdowali w nich dobre schronienie przed nieprzyjacielem. Lasy te, zwłaszcza Horeckie, stanowiły punkt zborny dla powstańców, śpieszących z całej Kobryńszczyzny i innych

stron Polesia. W nich też odniósł zwycięstwo R. Traugutt. Ponadto Piotr Olewiński w krótkiej notatce „Głos z Polesia” rzuca parę słów co do osoby R. Traugutta i donosi, że w Brześciu powstaje komitet budowy pomnika dla tego wielkiego Poleszuka.

Dr. January Kołodziejczyk daje nam recenzję zbiorowego wydawnictwa p. t. „Skarby przyrody”, opracowanego przez szereg wybitnych uczonych i specjalistów Ochrony Przyrody. Wydawnictwo to jest encyklopedją wiadomości o Ochronie Przyrody w Polsce i na całej kuli ziemskiej — może więc odegrać wielką rolę wychowawczą w naszych szkołach.

Poza temi artykułami znajdują się także, jak artykuł: J. Szaflarskiego „Z badań nad jeziorami Tatr wysokich”, oraz Aleks. Janowskiego „Piękno Wielkopolski”.

Zeszyt z marca zawiera:

Kaz. Kulwieć w art. „Z krajoznawstwa rosyjskiego” porusza powyższe zagadnienie na terenie Rosji, gdzie w r. 1921 powstała pierwsza organizacja krajoznawcza.

Organizacja ta, wykazując w pierwszych latach swego rozwoju dążność do odrodzenia narodowego na drodze krajoznawczego ruchu kulturalno-naukowego, została przez rząd sowiecki podporządkowana zadaniom politycznym i skierowana ku zagadnieniom ekonomicznym, a nie historycznym i etnograficznym.

Dalszy artykuł bezimiennego autora „Wittig—rzeźbiarz odrodzonej Polski” daje krótką charakterystykę twórczości tego wielkiego rzeźbiarza na gruncie francuskim przed 30 laty oraz w Polsce w dobie obecnej.

Stefan Kotarski w art. „Opatowskie pamiątki powstania styczniowego” opisuje walki w tych okolicach, w których brał udział J. Bosak-Hauke, Zygmunt Chmieliński. Społeczeństwo ku uczczeniu tych wypadków wzniosło w dobie obecnej obelisk poświęcony powstańcom r. 1863.

Józef Perkowski omawia wpływ polski, występujący na Zmudzi w postaci figurek kapliczkowych polskich świętych: św. Stanisława ze Szczępanowa, św. Jacka Odrowąża oraz św. Florjana, który, aczkolwiek nie był pochodzenia polskiego, jednak cieszył się w Polsce gorącą czcią.

Ponadto na końcu każdego zeszytu znajduje się przegląd piśmiennictwa krajoznawczego, wiadomości krajoznawcze i turystyczne oraz sprawozdania okręgów i oddziałów Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

F. GUŚCIORA.

Przewodnik Sportowy, wydany pod protektorem Związku Polskich Związków Sportowych pod redakcją T. Sawickiego i W. Kwasta, z przedmową pułk. J. Ulrycha. Warszawa. Nakładem księgarni J. Lisowskiej. 1933. Str. 223 + 1 nlb.

Jest to doskonały podręczny informator o najważniejszych aktualnych zagadnieniach, dotyczących sportu. W poszczególnych rozdziałach omówione są naczelné organizacje wychowania fizycznego, wyższe zakłady naukowe, igrzyska X Olimpiady i poszczególne działy sportu; przy każdym dziale podany jest, obok aktualnych szczegółów, krótki rys historyczny. W rozdziale p. t. „Varia“ omówiona jest Państwowa Odznaka Sportowa, sport kobiecy w Polsce, wychowanie fizyczne i sportowe w Związku Strzeleckim, turystyka i t. p.

„Przewodnik“ oddać może znaczne usługi nauczycielom ćwiczeń cielesnych i kółkom sportowym. Estetyczny i przejrzysty układ „Przewodnika“, jak i wygodny kieszonkowy format, ułatwia korzystanie z tego Vademecum sportowca.

K O M U N I K A T Y.

Zjazd Lekarzy i Przyrodników Polesia.

Sekcja Higjeny Szkolnej i Wychowania Fizycznego XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu podaje do wiadomości, że według dotychczasowych zgłoszeń w czasie obrad Sekcji od 12 — 15 (IX) b.r. wygłaszane będą następujące referaty i wykłady:

- A) Na temat główny: „Higjena szkolna w małych środowiskach polskich“:
 - 1) Wizytator dr. K. Mitkiewicz, Warszawa: „Warunki higieniczno-szkolne w mniejszych miastach i wsiach“.
 - 2) Naczelny Wizytator dr. St. Koczyński, Warszawa: „Opieka higieniczno-lekarska w szkołach mniejszych miast i wsi“.
 - 3) Dr. Łabędzki, Skierniewice: „Stan zdrowia dzieci szkół powszechnych mniejszych miast i wsi“.
- B) Na temat główny: „Wychowanie fizyczne w małych środowiskach polskich“:
 - 1) Wizytator H. Olszewska, Warszawa: „Stan wychowania w szkołach wiejskich i małomiastekowych“.
 - 2) Wizytator W. Sikorski, Poznań: „Najpilniejsze zadania wychowania fizycznego w szkołach wiejskich i małomiastekowych“.
 - 3) Wizytator Z. Wyrobek, Kraków: „Sprawa t. zw. usporządzenia małego miasta i wsi polskiej“.
- C) Posiedzenie wspólne z Sekcją Pedjatryczną.

Na temat główny: „Warunki pracy dziecka w szkole“:

- 1) Prof. Nawroczyński, Warszawa: Część pedagogiczna referatu.
 - 2) Dr. Bogdanowicz, Warszawa: Część lekarska referatu.
(Dalszych szczegółów udzieli Sekretarjat Sekcji Pedagogicznej).
 - D) Posiedzenie wspólne z Sekcją Fizjologiczną.
(Szczegóły w programie Sekcji Fizjologicznej).
- Dalej zgłoszono następujące wykłady na tematy dowolne, które podajemy w porządku alfabetycznym według nazwisk prelegentów:
- 1) Dr. Fr. Amałowicz, Poznań: „Korelacja między postawą a stanem zdrowia u kandydatów do Szkoły Podchorążych Sanitarnych“.
 - 2) Naczelnik J. Błoński, Warszawa: „Akcja domów i schronisk wycieczkowych dla młodzieży szkolnej w Polsce“.
 - 3) Dr. J. Bogdanowicz, Warszawa: „Chorobowość wieku dojrzewania“.
 - 4) Dr. J. Bogdanowicz, Warszawa: „Typy konstytucjonalne w wieku szkolnym“.
 - 5) Dr. W. Dega, Poznań: „W sprawie zagadnienia postawy u dzieci w wieku szkolnym“.
 - 6) Dr. M. Deżyna, Poznań: „Wyniki badań odczynów tuberkulinowych u dzieci szkół małopiejskich i wiejskich“.
Przyczynek do sprawy zagróżliczenia dzieci szkolnych.
 - 7) Dr. M. Deżyna, Poznań: „Zmiany dynamicznego profilu krwi w związku z ćwiczeniami cielesnymi“.
 - 8) Doc. dr. D. Dylewski, Wilno: „Higjena mowy i głosu na terenie szkoły“.
 - 9) Prof. dr. W. Gądzikiewicz, Kraków: „Uwagi w sprawie organizacji i opieki lekarskiej w szkołach“.
 - 10) Dr. St. Gutentag, Łódź: „Nosiciele zarazków błonicy w szkołach powszechnych m. Łodzi“.
 - 11) Dr. W. Hibl, Przemyśl: „Reforma szkolnictwa a nauczanie higieny w szkołach średnich i powszechnych w Polsce“.
 - 12) T. Lipkowska, Warszawa: „Nauczycielskie kursy męskie w C. I. W. F. pod względem antropologicznym“.
 - 13) J. Michański, Warszawa: „Szermierze polscy pod względem antropologicznym“.
 - 14) H. Milicerowa, Warszawa: „Wyniki badań antropometrycznych nad skokiem“.
 - 15) H. Milicerowa, Warszawa: „Wyniki badań nad kursami żeńskimi w C. I. W. F.“.

- 16) Doc. dr. J. Mydlarski, Warszawa: „Rozwój sprawności fizycznej młodzieży polskiej na terytorjach rasowo-różnych“.
- 17) Naczelnik dr. M. Orłowicz, Warszawa: „Organizacja turystyki w Polsce“.
- 18) Naczelnik dr. M. Orłowicz, Warszawa: „Domy wycieczkowe dla młodzieży w państwach europejskich“.
- 19) Prof. dr. E. Piasecki, Poznań i prof. dr. Poniatowski, Warszawa: „Wyniki ankiety Rady Naukowej Wychowania Fizycznego w sprawie zabaw i gier tradycyjnych polskich“.
- 20) Generał dr. S. Ruppert, Warszawa: „O zadaniach i działalności Rady Naukowej Wychowania Fizycznego“.
- 21) Radca Ministerjalny dr. M. Skokowska-Rudolfowa, Warszawa: „Stan zdrowia i organizacje kolonij letnich według danych inspekcji sanitarnych“.
- 22) Doc. dr. K. Stojanowski, Poznań: „Ważniejsze wyniki prac antropometrycznych Studium Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Poznańskiego“.
- 23) Prof. dr. J. Szmurło, Wilno: „Schorzenia górnego odcinka dróg oddechowych i uszu na terenie szkoły“.
- 24) S. Tylmanowa, Poznań: „Postępy ostatniego dziesięciolecia w zakresie wiedzy o polskich zabawach i grach tradycyjnych“.

Kolonje Związku Podhalań.

Związek Podhalań, wzorem lat ubiegłych, organizuje w roku bieżącym kolonje wakacyjne w Poroninie koło Zakopanego dla młodzieży szkolnej w wieku od lat 10 oraz dla nauczycielstwa.

Bliższe dane o organizowanych kolonjach są następujące:

Na miejscu jest rzeka, boisko, tudzież bardzo blisko las, co umożliwi organizowanie przez wychowawców gier i zabaw sportowych. Łatwa komunikacja koleją i autobusami z Zakopanem zapewni częste urządzenie wycieczek w Tatry.

Wszyscy uczestnicy kolonij będą zamieszkiwali grupami w specjalnych domach. Uczestnicy winni przywieźć ze sobą pościel, której Związek nie daje.

Utrzymanie uczestników będzie następujące: 1) śniadanie kawa lub mleko i pieczywo, 2) obiad składać się będzie: trzy razy w tygodniu z 3-ch dań, cztery razy z 2-ch dań, 3) podwieczorek: kawa lub herbata, pieczywo z masłem; 4) kolacje jarzanki.

Zgłoszenia wraz z załącznikami zgóry na 10 dni od osoby.

Koszty kolonij są wyjątkowo niskie i wynoszą 2.80 zł. dziennie oraz dla młodzieży, która wymaga stałej opieki lekarskiej—zł. 3. Chorych jednak nie przyjmuje się.

Na podobnych warunkach organizuje się grupowe kolonie letnie dla nauczycielstwa. Najmniejszy komplet winien wynosić 8—10 osób, koszt zaś całkowity utrzymania zł. 4 dziennie.

Wszelkich informacyj dodatkowych udziela Sekcja Gospodarcza Związku Podhalan w Suchem koło Poronina.

Nasz sklep -- Urania

Uwadze P.P. Nauczycieli i opiekunów Sklepików Uczniowskich polecić można firmę Nasz Sklep Uranja S. A., Oddział w Brześciu n.B., jako największą na Kresach placówkę handlową polską.

Sklepiki Uczniowskie zaopatrzyć się mogą we wszelkie towary w tej firmie Nasz Sklep-Uranja, gdyż otrzymają tam zeszyty, bruljony, ołówki i t. p. w najlepszym gatunku po cenach najniższych, a także podręczniki szkolne i książki pedagogiczne.

Firma ta posiada bogaty Dział Pomocy Naukowych, który jest w stanie obsłużyć potrzeby szkolnictwa na wszelkich poziomach w dziedzinie fizyki, chemji, geografji, kosmografji i t. p. Przynrządy własnego wyrobu, w niczem nieustępujące analogicznym aparatom niemieckim, w cenie również nie wyższej, niż cena aparatów zagranicznych.

NADEŚLANE.

Polskie Pieśni Ludowe w układzie jedno- i dwugłosowym, zebrał i opracował Czesław Kozietulski, Lwów, 1933, str. 46.

Pieśni, w liczbie 35, pochodzą z rozmaitych dzielnic Polski, nie mają specjalnie regionalnego charakteru. Stanowią pierwszy tomik cyklu pieśni religijnych, wojskowych, patriotycznych i obrzędowych i służyć mają dla celów oświaty pozaszkolnej.

NASZ SKLEP — URANIA

Spółka Akcyjna

HURTOWE SKŁADY PAPIERU i POMOCY NAUKOWYCH.

CENTRALA: WARSZAWA -- SIENNA 15
ODDZIAŁ w BRZEŚCIU nad BUGIEM
ul. 3-go Maja 5 -- tel. 109.

DOSTAWA PAPIERU I MATERIAŁÓW PIŚMIENNYCH do
BIUR RZĄDOWYCH, KOMUNALNYCH i PRYWATNYCH.
POMOCE NAUKOWE WŁASNEGO WYROBU DLA SZKÓŁ
WSZELKIEGO TYPU.

Prosimy o przysyłanie zamówień na świadectwa szkolne.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n.B. —

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Materiały do części nieurzędowej nadsyłać należy pod
adresem Centr. Biblioteki Pedagogicznej w Brześciu n.B.,
ul. Dąbrowskiego, 8.

Cena prenumeraty rocznej Dziennika Urzędowego 6 zł.
Cena pojedynczego numeru 60 groszy.

Ogłoszenie na okładce: cała strona 100 zł., pół strony 60 zł.,
 $\frac{1}{4}$ strony 30 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30527.

Odbito w Drukarni Literackiej w Brześciu n.B.
z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.